LEGEKUNSTEN

NR 2 / 21 31 ÅRG.

MEDLEMSBLAD FOR PRAKTISERENDE SPESIALISTERS LANDSFORENING

Endelig årsmøte!

- Intervju med den nye generalsekretæren.

- Etikk og markedsføring med Svein Aarseth.

SpesialistSenteret
Pilestredet park

LEDIGE LOKALER
FOR SPESIALIST

Lokalisert i **Pilestredet Park 12A** (Gamle Rikshospitalet) har vi ledig plass for spesialist med avtale med Helse Sør-Øst. Vi er 6 (7) spesialister i hhv. kardiolog, nefrolog, 2 endokrinologer, og 2 (3) gynekologer.

Vi har ledig lyse, innbydende og praktisk innrettede lokaler hhv. **40 og 12 m²** fra 01.09.2021.

Vi kan tilby et hyggelig og inspirerende fagmiljø, dyktige helsesekretærer med godt innarbeidede rutiner. I tillegg har vi Furst tappestasjon (blodprøver) mandag - torsdag.

Kontaktperson: Zoran Radunovic
Mobil: 412 43 659

Søknadsfrist: 10.08.2021

INNHOLD

NR 2 • 2021

4 Brev fra PSL-leder
5 Redaktørens ord
6 Endelig årsmøte!

NYHETER/AKTUELT

10 Den nye generalsekretæren
12 Pasient eller kunde?
14 Lik tilgang til litteratur, nå!
16 Påskeeggportrett
18 Korktavla
20 Når generasjonene møtes
25 Farteins ferd

KROPP & SJEL

29 Sommerviner
30 A unique fine dining experience
33 Bokanmeldelse
36 Utdrag fra en loggbok

UTGIVER
Praktiserende Spesialisters Landsforening

ANSVARLIG REDAKTØR
Erlend Frøland
erlend.froland@legekunsten.no
Telefon: 993 72 723

REDAKSJONSRÅD
Frøydis Olafsen
Vibeke Huun Birkeland
Erik Dyb Liaaen
Bente Øvensen
Seifried Wenus
Irina Eide
Alexandros Lazaros Stefou

BIDRAGSYTERE I DENNE UTGAVEN
Malou Røsand Landsem
Mohamad Sharil Shubadi
Fartein Horgar
Einar Berle

FORSIDE:
Bergen Øyelegesenter i forkant av Hotel Norge (fra venstre: Christian Bjune, Ole Kjeka, Vibeke Huun Birkeland, Erling Strand, Solveig Otteren Ulvik, Kristen Kurt Realfsen, Jan Askvik)

UTGIVELSESDATO
1-2021: 25. mars
2-2021: 15. juni
3-2021: 15. september
4-2021: 15. desember

MATERIELLFRISTER
1-2021: 17. mars
2-2021: 28. mai
3-2021: 27. august
4-2021: 26. november

ANNONSER
Gunnarshaug Trykkeri AS
Toralf Losvik
toralf@gunnarshaug.no

1/1 side: 10 800 kr
1/2 side: 6 000 kr
Bakside: 12 800 kr

GRAFISK DESIGN
Gunnarshaug Trykkeri AS
Thomas Torgersen
thomas@gunnarshaug.no

LEGEKUNSTEN
Meddelelsesblad for Praktiserende Spesialisters Landsforening (PSL)

INTERNETT
www.legekunsten.no

ABONNEMENT Kr. 590, -
Bestill via e-post: **erlend.froland@legekunsten.no**

ISSN: 0804-1717

Kjære kolleger!

Arbeidsmøtet med styret i PSL ble gjennomført siste uke og Landsstyremøtet har startet i skrivende stund. Begge møter er viktige arenaer for henholdsvis videreutvikling av PSLs satsningsområder og Legeforeningens arbeid i kommende periode.

På arbeidsmøtet har vi blant annet diskutert operasjonalisering av viktige deler av prinsipp- og arbeidsprogrammet, privat versus offentlig helsetjeneste og hvordan vi kan kommunisere enda bedre og mer effektivt ved hjelp av nettsiden, Facebook-siden og i Legekunsten. I tillegg har vi diskutert viktigheten av engasjement i foreningen og hvordan vi kan bedre rekrutteringen til tillitsverv.

Det er valgår, og styret i PSL er på valg. Heldigvis har tre av de nåværende styremedlemmene bekreftet at de ønsker å stille til gjenvalg. Det er viktig for kontinuiteten. Samtidig kan nye tillitsvalgte, ikke bare i styret, men også i utvalgene og blant lokale tillitsvalgte, bidra til fornyelse med et annet blikk på jobben som skal gjøres til det beste for medlemmene.

Det har blitt sendt ut en mail med informasjon om hvordan valgene skal gjennomføres. Spesialist-legeutvalget (tillitsvalgte i regionen) skal organisere valget av medlemmer til samarbeidsutvalgene. Det er lokalforeningene som skal velge lokale tillitsvalgte, men ofte er det slik at avtalespesialister i den enkelte regionen finner en egnet kandidat i samarbeid med lokalforeningen.

Noen steder har det dessverre vært vanskelig å rekruttere til dette svært viktige vervet. Det betyr at man i det området er uten en tillitsvalgt som kan delta i intervjuer ved tilsetting av nye avtalespesialister og at det heller ikke er en stedlig tillitsvalgt som kan ivareta avtalespesialistenes interesser. Dette er bekymringsfullt også i et større perspektiv. Hvis det er noe vi kan lære av denne pandemien, så er det at det er viktig å ha en sterk fagforening for å ivareta rettighetene til praktiserende spesialister.

Derfor oppfordrer jeg dere til å si ja hvis dere får tilbud om å overta et tillitsverv. Et engasjement for PSL gir ny kunnskap og et utvidet nettverk. I tillegg kan det inspirere og motivere også i jobben som praktiserende spesialist. Det gis praksiskompensasjon for møter og intervjuer som foregår på dagtid.

I 2020 hadde PSL 40-årsjubileum. Det fikk vi dessverre ikke feiret sammen siden vi måtte gjennomføre et nedskalert digitalt årsmøte. Men planen er å ta igjen dette i år. PSL ble stiftet på Hotel Norge i Bergen og derfor vil også jubileumsfesten foregå der i august. Etter halvannet år med til dels store restriksjoner på møteaktivitet er nå smittetallene sterkt redusert og landet i ferd med å åpne opp igjen. Prognosene tilsier at de aller fleste vil være vaksinert i august. Det bør derfor være mulig å gjennomføre et fysisk møte.

I tillegg til en behørig feiring og et flott sosialt program har fagutvalget satt sammen et svært godt faglig program som jeg gleder meg til å ta del i. På årsmøtet vil blant annet valgene foretas. I PSLs time vil det bli anledning til å diskutere viktige saker, og ønsker man å påvirke utvikling av normaltariffen, så diskuteres dette i gruppevise møter. På administrasjonskurset kan dere også hente inspirasjon og utvide nettverket. Dette er årets beste anledning til å møte kollegaer på tvers av spesialiteter men i samme arbeidssituasjon. Jeg gleder meg til å se dere i Bergen 19. – 21. august!

Men før den tid er det sommerferie, og jeg vil benytte anledningen til å ønske dere alle en riktig god ferie! Det trenger vi etter et krevende år.

Frøydis Olafsen,
Leder i PSL

Redaktørens ord

Solen har stått opp og skinner over landet etter en lang og mørk natt. Til sommeren mener styresmaktene at statusen som epidemi er over for Norges del. Et rykende ferskt nummer av Legekunsten sendes ut til de tusen hjem, og klinikker. Jeg fikk mye gode tilbakemeldinger på mitt første nummer. Likevel ble jeg bedt av mine nærmeste om å skifte til et lystigere bilde av meg selv. Derfor har jeg gått for et mer festlig bilde denne gangen, også for å markere festivitasen vi har i vente på årets administrasjonskurs - som du kan lese mer om i Legekunsten.

For de som var med på leken sist, og husker forrige nummers skjulte påskeegg, kan dere også lese intervju med Siri som vant trekningen av "påskeegget" - det endte med frokost-levering på døren siden butikkene var utsolgt for påskeegg. Jeg synes slike påfunn er en fin måte å involvere leserne på, og det hjelper meg å bli kjent med PSL-erne. Det er viktig hvis vi skal få til et bra blad sammen. I dette nummer har jeg derfor også en overraskelse - inspirert av Willy Wonka. Jeg har plassert én gullbillett i ett av bladene. Hvis du finner en stor "Golden Ticket" med skrift på baksiden kan det vanke en overraskelse på banketten i august.

I dette nummeret finner du også et portrettintervju med vår nye generalsekretær i Legeforeningen Siri Skumlien. Jeg håper det er like koselig å lese, som det var å snakke med Skumlien. Til neste nummer skal Legekunsten forsøke å få intervju med den nye presidenten, Anne-Karin Rime - og en god del andre intervju i Legekunstens "Valg spessial" (som Thomas Seltzer ville skrevet det).

For å få et best mulig blad er det viktig med innspill fra leserne. Derfor ønsker jeg svært gjerne at dere tar kontakt med saker eller spørsmål. På Legekunstens nye korktavle, i midten av bladet, finner du en postkasse hvor du kan melde inn spørsmål eller saker anonymt. Det er selvsagt mulighet å ta kontakt på e-post eller telefon også. Kanskje kjenner du til saken så godt at du kan skrive en kronikk? Alle bidrag ønskes hjertelig velkommen. Hvis du har en tanke som du er usikker på nyhetsverdien av kan jeg hjelpe deg på vei med vurderingen.

Jeg gleder meg til å se så mange av dere som mulig på administrasjonskurset i Bergen. Det er bare å speide etter meg - jeg er han som ser for ung ut til å være praktiserende spesialist ;)

Vil du skrive en kronikk?

- Få gjerne hjelp av en god venn til å vurdere ideen og lese korrektur.
- Send inn ferdig kronikk til erlend.froland@legekunsten.no
- På tidsskriftet.no finner du en forfatterveiledning om hvordan du kan skrive en god kronikk.
- Legekunsten har ingen absolutte begrensninger på antall tegn og ord.
- Send med bilde av deg selv, og informasjon om navn, stilling, sted. etc.
- Send gjerne med andre bilder også, som illustrerer saken. Husk god oppløsning!
- Det vil bli opplyst om at kronikken speiler din mening, du må selv ta stilling til om du har interessekonflikter eller forbindelser som det er lurt å opplyse om.

Endelig årsmøte:

PSL feirer 40 år der det hele startet!

"Hvem som helst kan lage historie. Bare en stor mann kan skrive den" sa Oscar Wilde. Derfor skal Legekunsten forsøke seg på et kort tilbakeblikk til starten av PSL i løpet av denne reportasjen om det kommende administrasjonskurset som avholdes på Hotell Norge (Scandic) i Bergen fra og med torsdag 19. august, og avsluttes med takstkurs på lørdag 21. august - men ikke før en heidundranes bankett på fredag. Påmeldingsinformasjon sendes ut i medlemsbrev fra PSL-leder Frøydis Olafsen.

Jubileums-general Vibeke Huun Birkeland fra PSL-styret forteller oss hva vi har i vente. Birkeland har stått i spissen for planleggingen fra PSL-styrets side. Og etter en trivelig arbeidshelg i Lofoten sammen med PSL-styret, har de kommet i mål med det siste av det som må på plass.
"Nå er Fagutvalget ferdig med kursprogrammet. Det blir et flott og variert program som burde være interessant for alle PSL'ere. Administrasjonskurset går fra torsdag til lørdag. Og vi begynner det sosiale programmet med en båttur torsdag kveld til Cornelius på holmen - hvor det blir en deilig sjømatmiddag"

Som tidligere år blir det også bankett. Vibeke inviterer til aperitiff og mingling, i forkant av banketten på fredag, ved Bergen øyelege-senter hvor hun jobber til vanlig.

"Administrasjonskurs og årsmøte er en gyllen anledning til å både treffe nye, og gamle kjente. Et sted hvor PSL-generasjonene møtes i hyggelig lag og utveksler erfaringer. Vi er veldig glade for at det blir fysisk møte i Bergen."

I år blir det av hensyn til smittevern ikke anledning til å melde seg på enkle "dagpakker". I påmeldingslinken får man anledning til å krysse av for om man ønsker overnatting eller ikke. Det er viktig å være raskt ute med å vurdere behov for overnatting. Hotellene har blitt godt vant med å håndheve smittevern-reglene så det er trygt, godt og praktisk. Hvis man melder seg av oppholdet for sent, kan det påløpe noen kostnader likevel.
"Det blir anledning til å få med seg selve årsmøtet digitalt - men det er også det eneste digitale tilbudet. Heldigvis er nok alle vaksinert innen august, så vi håper at så mange som mulig kan komme. Vi har vært opptil 150 oppmøtte tidligere [i 2019] - så det er spennende å se om vi greier å sette rekord i forbindelse med jubileet. Vi har hele tiden med oss vurderinger rundt smitte og legger selvsagt forsvarlighet til grunn for gjennomføringen. Det blir for eksempel ikke arrangert dans i år.

Skal man tro riksmedia så forventes det også at epidemi-statusen opphører i løpet av sommeren fordi man regner med å få såpass god kontroll. Likevel er det ikke oppfordret til å bestille utenlandsreiser helt ennå. Desto større grunn til å ta seg en "utenlandstur" til byen som mener de burde vært en egen stat.
"Det er fortsatt anledning å foreslå innslag til det sosiale programmet hvis det er noen som har skjulte talenter. Da kan man ta kontakt med meg eller Truls Disen. Truls skal være konferansier på banketten."

Hvis noen ønsker å fremme forslag om underholdning så kan man sende e-post til Truls Disen (truls.disen@gmail.com) eller Vibeke Huun Birkeland (vibeke@hubi.no).

Truls Disen er offisielt pensjonert fra sitt virke som spesialist i øyesykdommer, men stadig aktiv

med verv - som han alltid har vært. Han grunnla Bergen Øyelegesenter og var leder for øyelegeforeningen på midten av 80-tallet. Han var også leder av PSL i en årrekke på 90-tallet, hvor han nå er æres-medlem. Legekunsten har lagt sitt øye på Disen i anledning av å være aktuell som konferansiér under jubileumsmiddagen på det kommende årsmøtet i Bergen. Det er ikke første gangen Dr. Disen har vært i ringen som toastmaster - den karrieren startet allerede da han var formann i Russestyret i Drammen.

Som nylig uteksaminert er jeg usikker på hvordan de voksne fester, hva er det gjestene har i vente?
Den som bare visste det. Det er jo slik at man vet jo ikke hvordan smitte-situasjonen blir seende ut frem i tiden. Akkurat nå ser det lovende ut for Bergen sin del så det blir nok bra. Før har det pleid å være både musikk og dans. Underholdningen er hemmelig. Det er egentlig Vibeke som har ansvar for det.

Selv har jeg forsåvidt ikke oversikt over hvordan de unge fester nå om tiden, men jeg ledet de fleste ballene under medisinstudiet på 60-70 tallet - og da var vi på Hotell Norge, så sammenlignet med den gang kan jeg avsløre at mye er forandret etter nyåpningen i 2018.

Så det er ikke første gangen du sjekker inn på hotellet altså?
Nei da, jeg giftet meg også på Hotell Norge samme år som måne-landingen, og hadde 50-års bryllups-dag i samme rom med samme meny. Stort sett alt var det samme - bortsett fra de tingene som hadde gått ut på dato. Heldigvis hadde ikke ekteskapet gått ut på dato.

Så da har du full kontroll da?
Du vet, ting går stort sett av seg selv. Det som er viktig er å lytte til salen og føle stemningen. Det er ikke alt man kan planlegge - det er iallefall ikke alt som blir slik man hadde planlagt. Det aller viktigste er at man har en kjøreplan og holder tiden. Jeg har vært med på middager der det kan dra litt ut - jeg husker godt en ektefelle som måtte dulte til mannen sin flere ganger for å forsøke å avbryte talen. Når man kommer litt opp i årene kan man jo bli litt omstendelig med detaljene og kanskje gjenta seg selv

Blir det noe straff hvis man bryter tiden da?
Det tror jeg ikke blir noe problem hos PSL. Straff blir det iallefall ikke - kun stress hos kokken - men det kan av og til være lurt å ha noen triks i ermet for å gjøre talerene observante på at man begynner å gå over tiden.

Legekunsten har lykkes å komme i kontakt med indremedisineren Bjørn Helland, som sammen med Reidar Steen Thomassen (ØNH), Harald Braathen (øyesykdommer), Jogeir Hvidsten (barnesykdommer) og Øyvind Digranes (indremedisin) satt Helland i det første PSL styret.

"Ja, det stemmer det at jeg var med fra starten av. Det var jo egentlig Reidar som fikk ideen. Han var med i sentralstyret i det som på den tiden het Den Norske Lægeforening og fikk vel nærmest beskjed om at han nå måtte lage "sin egen forening" som ivaretok det han representerte. Og slik ble det jo"

Fra Hellands minneord om Thomassen (publisert i Tidsskriftet 4-09) refereres det til Nyhus-utvalgets innstilling (1979) om legetjenester utenfor sykehus. De praktiserende spesialister var ikke nevnt. Dette var vel gnisten som tente Reidar – dermed kom tanken om en egen forening for prakti-serende spesialister. Han fikk samlet det første styret. Siden alle jobbet i Bergen ble denne gjengen omtalt som «Bergens-mafiaen». Planen om for å få stiftet en «praktiserende spesialisters landsforening» ble lagt - stiftelsesmøtet ble avholdt i Bergen, september 1979, og 7. juni 1980 ble PSL formelt opprettet med et stort medlemsmøte i Oslo. Thomassen ble formann for PSL og fungerte frem til 1986 før han senere ble utnevnt til æresmedlem i foreningen. Helland omtaler han som PSLs far.

Hvordan var det dere landet på navnet?
Det var store diskusjoner om navnet. Det går jo greit å si PSL når man forkorter det - men praktiserende spesialisters landsforening blir jo veldig langt. Og praktiserende spesialister, hva er nå det. Det var jo praktiserende spesialister vi var, og fant vel ikke noe annet navn på det. Det ble vel også diskutert praktiserende spesialisters forening, PSF, men det ble raskt nedstemt. Det er fortsatt litt langt. Vi var vel inne på legeforening også, men jeg har ikke noe godt svar på det.

Thomassen arbeidet lenge på det private Florida Sykehus i Bergen. Helland hadde praksis i Bergen sentrum tilknyttet et privat sykehus som het Betanien. Det var et av to ulike sykehus drevet av kristne interesseorganisasjoner. Det andre var Haraldsplass som i dag er ganske velkjent og samarbeider tett med Haukeland.

Har du noen bevingede ord for fremtiden?
Vi har vel bevist at praktiserende spesialister har livets rett og at foreningen vil holde seg.

Mottakere av Tordenskioldsprisen:

- 2005 Arild Tandberg
- 2006 Anne Beth Moslet
- 2007 Arne Eivindson
- 2008 Harald Guldsten
- 2009 Arne Ellingsson
- 2012 Kristina Hernborg Johannesen
- 2016 Synnøve Bratlie

Tidligere ledere av PSL:

- 1980-86 Reidar S. Thomassen
- 1986-92 Roy Magnus Løken
- 1992-98 Truls Disen
- 1998-02 Berit Norling
- 2002-05 Harald Guldsten
- 2005-08 Ove A. Mortensen
- 2008-11 Synnøve Bratlie
- 2011-17 Sverre Dølvik
- 2017-dd. Frøydis Olafsen

Æresmedlemmer

- Truls Disen
- Anne Beth Moslet

PSLs Administrasjonskurs og Årsmøte

Program PSLs administrasjonskurs 2021 på Hotel Norge, Bergen

Torsdag 19. august 2020

11.30-12.30	Lunsj og registrering
12.30-12.45	Åpning ved leder Frøydis Olafsen
12.45-13.00	Hilsen til PSL ved President Marit Hermansen
13.00-13.40	Rettigheter ved sykdom hos privatpraktiserende lege, Helge Strømskag, daglig leder, autoriser regnskapsfører, Legeregnskap
13.40-14.20	Rettigheter ved sykdom hos privatpraktiserende lege, Alexander Martinez, Key Account Manager – Akademikeravtalen, Storebrand
14.20-14.35	PAUSE
14.35-15.20	Legeliv og legehelse - ressurser og utfordringer, Ingunn Amble, psykiater/overlege Ph.d./ Leder av Ressurssenteret Villa Sana, seksjon arbeidshelse, Modum Bad
15.20-16.00	Hva skjer ved sykdom hos avtalespesialist ved Hilde Christiansen, Direktør ved avdeling for Medarbeider, organisasjon og teknologi, Helse Vest RHF.
16.00-16.15	PAUSE
16.15-17.30	Pensjon for næringsdrivende leger, ved autorisert regnskapsfører, Helge Strømskag, daglig leder, autoriser regnskapsfører, Legeregnskap
19.00	Felles avreise fra Dreggekaien (Skur 8) til Cornelius Sjømatrestaurant

Fredag 20. august

09.00-09.35	Skybaserte løsninger, en oppdatering, ved Egil Johannesen, fastlege Medisinsk Senter Fornebu og medlem av Legeforeningens IT utvalg
09.35-10.10	Kvalitetsarbeid i spesialistpraksis. Hva kan SKIL tilby? Ved Nicolas Øyane, daglig leder, SKIL.
10.10-10.20	PAUSE
10.20-11.30	PSL 40 år - et historisk festskrift. Ved tidligere PSL-ledere Truls Disen, Harald Guldsten, Ove Mortensen, Synnøve Bratlie og Sverre Dølvik.
11.30-12.30	LUNSJ
12.30-14.00	Kvinder med begavelse for lægevirksomhet, ved Cecilie Arentz-Hansen Psykiater/ overlege, OUS, gründer og sakprosaforfatter.
14.00-14.30	PAUSE
14.30-15.30	Gruppevise møter
15.30-17.00	PSLs time
17.00-18.00	Årsmøte med valg
19.15	Aperitiff på Bergen Øyelegesenter, Nedre Ole Bulls plass 3.
20.00	Jubileumsbankett på Hotel Norge

Lørdag 21. august

10.00-11.00	Riktig takstbruk - takstkurs ved Helfo og Legeforeningen – seniorrådgiver Torill Nydal i Helfo og spesialrådgiver/forhandlingsøkonom Pål Alm-Kruse.
11.00-11.15	PAUSE
11.15-12.15	Riktig takstbruk - takstkurs ved Helfo og Legeforeningen

SLUTT

Den nye generalsekretæren

Siri Skumlien er lege med spesialitet innen både allmennmedisin og fysikalsk medisin og rehabilitering. Hun har en doktorgrad innen funksjonsvurdering og rehabilitering av mennesker med KOLS. Nylig har hun tatt over ansvaret som ny generalsekretær i Legeforeningen etter at Geir Riise pensjonerte seg etter nærmere 12 år i stillingen. Selv går Skumlien fra en stilling som fagansvarlig overlege ved stiftelsen CatoSenteret og har fra tidligere erfaring som direktør ved LHL-sykehuset på Gardermoen.

Hvordan har pandemien vært for deg frem til nå?
Alle blant oss var jo ikke spesialister i smittevern på forhånd, og fikk derfor en del nye utfordringer. Leger har ansvar for å vurdere pasientens behov opp mot det smitteverns-faglige. Jeg tror det er mange leger i Norge som har blitt sittende alene med krevende avgjørelser i situasjoner som faller mellom ulike retningslinjer. Vi ser at når det hardner til så vender folk seg mot legen og forventer at vi tar ansvar. Pandemien har understreket og synliggjort samfunnets behov for leger, og vist at det er fantastisk mange flinke folk.

På CatoSenteret har vi brukere fra hele landet med ulike og komplekse behov. Vi kunne ikke stenge ned helt, så vi måtte gjøre noen harde grep og prioriteringer. Om lag en tredjedel av brukerne er barn og ungdom hvor det var ekstra viktig å opprettholde et tilbud. Det har vært en balansekunst å holde driften i gang, men det ble mulig grunnet fantastisk personell.

Vi kjørte en vaksine-reportasje sist - har du blitt vaksinert ennå?
Jeg ble vaksinert den 9. april. CatoSenteret har mer planlagt aktivitet enn akuttsykehusene, så sånn sett er det forståelig at vi kom et stykke ut i køen. Kun de som er tettest på brukerne har fått vaksiner hos oss så langt [red.anm.: Tirsdag, 20. april 2021].

Hva var det som gjorde at du søkte stillingen som generalsekretær i Legeforeningen?
Jeg har gjort mye forskjellig i yrkes-livet og måtte vel etterhvert ta et valg mellom klinikk og ledelse. Jeg trives godt når jeg jobber i klinikk, men jeg har også mye å bidra med innen ledelse. Hvis man skal lede noe må man lede noe man syns er viktig. For meg var det motiverende å kunne jobbe for at leger får en bedre arbeidshverdag. Generasjonene før oss døde nærmest på vakt. Det var et yrke for livet. Nå er det flere som tenker seg om før de råder de man er glad i til å bli lege. Hvis ingen lenger orker å stå i stillinger til de bikker 60 år så har vi et samfunnsproblem. Det er viktig at leger også bidrar på ledersiden i helsevesenet.

Et litt flåsete spørsmål - jeg leste igjennom stillingsannonsen. Det stor under personlige egenskaper at man ønsket "modighet" hos kandidatene. Har du en historie der du måtte være modig?
Det var nok modig å være med å bygge et privat sykehus [red.anm: LHL-sykehuset på Gardermoen]. Vi har basert helsevesenet i landet vårt på offentlige tjenester og sykehus. Likevel skal man huske at det også er en del store sykehus som faktisk er privat. Eksempler på dette er Diakon-hjemmet sykehus i Oslo og Haralds-plass diakonale sykehus i Bergen. I alt er det opp mot 20 slike sykehus i Norge, avhengig av hvordan man teller. Det viser at det er flere måter å gjøre ting på, men det fundamentale og ledende prinsippet er at alle ønsker å yte best mulig helsehjelp. Private ytere av helse-tjenester er i tillegg selv ansvarlig for at driften går rundt økonomisk. Man setter mye på spill ved å drive for egen regning, og det krever mot.

Siden jeg stadig er ung i yrket tillater jeg meg å stille de enkle og dumme spørsmålene. Hva er det egentlig generalsekretæren gjør - og hva er forskjellen mellom deg og presidenten?
Presidenten er valgt og har ansvar for det politiske og menings-bærende. Generalsekretæren er satt til å forberede og effektuere handlingene. Det ligner på forholdet mellom helseminister og departementsråd.

Hva tenker du om saksgang og henvendelser fra medlemmer. Når skal legeforeningen sentralt involvere seg - skal man alltid gå

Foto: Thomas B. Eckhoff/Legeforeningen

via yrkesforeninger som PSL, eller andre under- og spesialforeninger?
Organisasjonen er skapt for å gi tydelige og effektive veier for å ta opp saker. Samtidig opplever jeg at det er stor takhøyde i foreningen for å gi veiledning til de som har noe på hjertet. Jeg har selv ringt inn i legeforeningens hoved-nummer og blitt satt over til noen som kunne løse min utfordring som lokal tillitsvalgt. Legeforeningen har et sterkt sekretariat med mye kompetanse som er der for medlemmene.

Jeg jobber ved St. Olavs hospital HF. Jeg har blitt fortalt at de som eneste HF har et avtalefestet grunn-tillegg for medlemmer som dekker medlemskontingenten til DNLF. Likevel måtte jeg minne en ung kollega om å melde seg inn. I 2020 var det nesten like mange som meldte seg ut av foreningen som inn, og medlemsveksten ser ut til å flate av. Hvorfor har det blitt slik - og kan man gjøre noe for å øke medlemstallet?
Jeg har ikke et fullgodt svar på stående fot. Dette er noe jeg og mange i foreningen er veldig opptatt av. Legeforeningen skal være en forening for alle leger - et møtepunkt og et fellesskap. Foreningen skal favne bredt og være inkluderende, og det er en stor styrke at vi gjenspeiler landet og befolkningens behov for helsetjenester. DNLF har enorm tyngde med en oppslutning på godt over nitti prosent. Visjonen er å fortsatt samle alle, selv om alle ikke er fornøyd med alt.

Marit Hermansen uttalte til Dagens medisin at med deg ved roret er foreningen godt rustet til å møte framtiden. Hva tror du blir den viktigste utfordringen til legeforeningen fremover?
Det vil være å samle alle legene og fortsette å være en sterk pådriver for et godt helsevesen. I vår profesjon har vi med rette stor respekt for våre erfarne kollegaer. Denne nødvendige respekten for erfaring må balanseres med behovet for å tilpasse seg en verden som er i rask og stadig endring. Vi må være nysgjerrige slik at vi ser de utfordringene som kommer, og forstår hvordan vi kan møte dem med nye løsninger. For legeforeningen handler det om to ting: Helsevesenet må fungere godt, og legene må ha en god hverdag. Dette henger sammen. Uten engasjerte leger som føler de har det greit, så vil ikke helsevesenet fungere godt. Legers hverdag har innvirkning på pasientsikkerhet, trygghet og faglighet.

PSL sine medlemmer rapporterer tidvis å bli avglemt eller nedpri-oritert sammenlignet med deres intrahospitale kollegar. Dette har blitt ekstra tydelig i løpet av pandemien. Avtalen med RHF er kanskje klar nok i sin tale, men etterlevelsen og oppfølgingen som gjøres av lokale HFer varierer. Kan man gjøre noe for at det ikke blir så strevsom å følge opp?
Å føle seg usynlig blir man ikke så ivrig av. Min opplevelse er at pasientene verdsetter den nære kontakten til PSLs medlemmer. Det blir en mindre enhet å forholde seg til sammenlignet med et stort sykehus. Jeg har jobbet mye i virksomheter med drift basert på avtale med RHFene. Jeg opplever at de som står oss nærmest i RHFene setter pris på innsatsen. Den verdien dette har for pasientene og for helsevesenet kommer derimot ikke så godt fram i det store bildet.

I forbindelse med pandemien generelt, og vaksineringen spesielt, har det utenfra virket som flere av de offentlige instansene ikke kjente til omfanget av helsetjenester ytt av private. Det hadde vært betryggende å få bekreftet at vi var del av planene som ble lagt. Nå har vi jo hatt en krevende situasjon som har satt systemet på prøve. Kanskje kan det bidra til kunnskap om, og planer for, hvordan alle deler av helsevesenet bør samvirke effektivt, ikke bare den delen som drives av det offentlige?
Tusen hjertelig takk for intervjuet. Det var en fornøyelse. Har du til slutt noen bevingede ord til de praktiserende spesialistene?

Jeg tror det finnes smådriftsfordeler på samme måte som det finnes stordriftsfordeler. Det er noe som drives mer effektivt når man er liten, og mulighetene for raskere omstilling og nye innfallsvinkler er større. Det er enklere å snu et system med 10 medarbeidere sammenlignet med 10000 medarbeidere. Små enheter er en styrke for hele helsenorge i møte med økende forventninger og behov.

Pasient eller kunde?

I prinsipprogrammet (2019-2023) til Den norske legeforeningen står det på første side "Etikk i alt vi gjør" og at god folkehelse er målet. Svein Aarseth er leder for Rådet for legeetikk og var nylig innom styremøtet til PSL, og det var såpass spennende og viktig at Legekunsten fikk kapret den erfarne klinikeren til intervju.

Var oppmøtet på PSLs styremøte en del av en turné for å opplyse?
Det er vel mer det at fag-aksene i legeforeningen er en viktig partner som vi ønsker å ha et konstruktivt samarbeid med. Vi har et mål om å involvere flere organisasjonsledd i arbeidet vårt. Etikk i alt vi gjør, som det står i prinsipprogrammet.

Landsstyremøtet for Legeforeningen ble arrangert digitalt 1.-3. juni 2021 fra Legenes hus i Oslo. Der ble det vedtatt endringer i de etiske reglene for leger. Hvilke endringsforslag var det nå som ble tatt til følge?
"Mange av endringene er egentlig tydeliggjøring. Så er det enkelte ting som er enklere å tydeliggjøre enn andre. Del I om alminnelige bestemmelser beskriver mye om Legerollen, men er vanskelig å konkretisere, mens det er ganske enkelt å definere når en sak dreier seg om markedsføring - og man kan være tilsvarende konkret i reglene."

(Foto: Sturlasson/Legeforeningen)

Aarseth forklarer at når man markedsfører seg og tjenestene sine er det veldig viktig at man skal bruke en korrekt og godkjent tittel. Om du ikke er spesialist kan du bare markedsføre deg som lege.

"Så om man er i spesialisering i allmennmedisin må man benytte tittelen lege, men kan skrive om hva som tilbys at det er allmennlege-oppgaver. Etiske regler legger opp til en nøkternhet rundt dette og legen må selv bruke sunn fornuft og vurdering.

Våre etiske regler sier at en lege ved undersøkelse og behandling kun skal ta i bruk metoder som forsvarlig legevirksomhet tilsier. Vi har ikke regler om diagnosekode-verktøy, men det er ugreit når man tillegges diagnoser som ikke er faglig fundert.

"Problemet er hvis man markeds-fører helsehjelp mot pseudo-diagnoser som "lekk tarm", "tørre øyner" eller andre ting hvor det ikke er sikkert hva man egentlig tilbyr behandling for."

Hva skjer hvis man bryter med disse reglene?
For å vurdere disse sakene trenger man også en faglig vurdering. Nettopp derfor er det ganske viktig at vi har et godt samarbeid med ulike organisasjonsledd i Legeforeningen forøvrig. Vi kan vurdere etiske aspekter - men hvorvidt den ene eller andre benevningen er medisinskfaglig korrekt konfererer

vi med andre om. Er metoden medisinskfaglig akseptabel med hensyn til hva som foreligger av evidens? På hvilket evidensnivå befinner vi oss?

Tar man betalt for grunnløs utredning av friske personer, eller tilbyr behandling på for svakt medisinsk faglig grunnlag så risikerer man å ha utnyttet pasienten - noe som er i klart brudd med de etiske reglene.

Hvor nærme grensen kan man gå da?
Er vi i tvil på en sak så gir vi ikke kritikk, men vi kan kanskje påpeke at vi står overfor et tvilstilfelle. Det er vel med etikk som med mye annet at grensene blir utfordret. Og når det kommer til markedsføring så er det klart at det er et marked der ute som kan fristende - eller kanskje man ønsker å skape et nytt marked.

Tidligere i år kritiserte Rådet for legeetikk Berit Nordstrand for å "anbefale metoder som savner vitenskapelig grunnlag, og at noen av opplysningen hun gir gjennom sin virksomhet ikke reflekterer medisinsk allment aksepterte eller vitenskapelige dokumenterte metoder" (Legeforeningen, 6. januar 2021)

Kan man ta kontakt med Rådet for legeetikk for å få hjelp til å vurdere saker?
Det er klart man kan søke råd. Det er jo litt av oppgaven vår. Vi består av fem medlemmer, og man kan ta kontakt med sekretæren eller noen andre i rådet. Etter et råd kan det hende man har fått det ganske klart for seg, men ofte må man likevel selv gjøre en vurdering av hvor grensens når?

Hva er det dere får mest klager på da?
Vi får en del klager som går på markedsføring. I fjor kjørte vi en liten kampanje hvor vi tok kontakt med noen firmaer og gjorde de oppmerksom på at de ikke hadde nevnt noe om hvem som var medisinskfaglig ansvarlig i annonsene sine. Det er jo et problem når man som kunde eller pasient ikke vet hvem som er ansvarlig for behandlingen man får. Ellers er estetisk medisin et stort tema, men også gjerne et kapittel for seg. Der kan jeg nevne at Norsk forening for plastisk kirurgi for noen år siden lagde en retningslinje for estetisk kirurgi. Den gir noen føringer for hvordan praksisen kan drives innenfor det området, og slikt heier jeg på - forankring og eierskap i fagmiljøet gir råd som er lettere å identifisere seg med.

På Legeforeningens sider om etikk kan du finne:

- Informasjon og årsberetning fra Rådet om legeetikk
- Legens ansvar
- Helsinkideklarasjonen
- Utvalg for menneskerettigheter
- Etiske regler for leger
- E-kurs i etikk
- Og mye mer!

Hvem er det som melder inn egentlig?
Når det kommer til markedsføring så er det gjerne kollegaer. Det kan ha noe å gjøre med at vi som leger også er bedre egnet til å vurdere hva som er medisinskfaglig greit og ikke greit. Kanskje pasientene i mindre grad ser problemet ved å tilby en udokumentert behandling - i alle fall hvis den ikke skaper problemer for pasienten. Leger vet også best hva som er lov for leger og ikke.

I møtet med PSL kom det også frem en del nyanser fra styrets side som er viktig å ivareta hensynet til. Blant annet er det sagt at Legeforeningen skal være en forening for alle leger, og det er fort gjort å huske på at det norske helsevesenet også består av en del private praksiser, og andre leger som er avhengig av å markedsføre seg. Man må passe på at man ikke ugleser hverandre.

Aarseth kan fortelle at alle legene i fagstyret til Legeforeningen er offentlig ansatte leger. For at alle de ulike legevirksomhetene skal representeres må man også ha representanter fra de miljøene man skal representere. I tillegg ble det av PSL-styret fremmet et veldig viktig moment om utvikling av legetjenester som også henger sammen det å kunne tilby nye typer behandling som ikke brukes inne på sykehus.

Siegfried Wenus, styremedlem i PSL forklarer:
Private og avtalespesialister i mindre praksiser er en arena for å kunne teste ut prøvebehandling i mindre skala. Det er mange eksempler på at utprøving av behandling i småskala ble senere tatt inn i repertoire på sykehusene og har ført til innovasjoner.

Botulinumtoxin-injeksjoner mot hodepine er et eksempel. Det var ØNH-leger som kunne først dokumentere nytten, flere privatpraktiserende tok det opp og ble uglesett. Nå er det en godkjent behandling på A-level iht. retningslinjer ved den amerikanske akademien for nevrologi.

Rent privatpraktiserende leger får ikke automatisk en strøm av henvisninger gjennom det offentlige helsevesen. Man må kunne ha anledning til å nå ut med tilbud om våre tjenester og vise hva vi kan gjøre av medisinsk og kirurgisk behandling. Vi opplever også at pasientene etterspør informasjon og valgmuligheter.

På den andre siden ser man også at det stadig tilbys ulike behandlinger inne på offentlig sykehus som det også ikke finnes noen god evidens for behandlingseffekten av, men man fortsetter likevel siden det er etablert praksis. Et eksempel på dette er tonsillektomier.

Lik tilgang til litteratur, nå!

Redusert tilgang på tilgjengelig faglitteratur har blitt diskutert i diverse fora den siste tiden. I midten av mars i år ble det i Tidsskriftet publisert et innlegg av Helge Danielsen. I innlegget peker Danielsen på det han mener er mislighold av rammeavtalens §7 som omhandler kunnskaps- og kompetanseutvikling. Dette er med bakgrunn i at avtalespesialistene ikke har samme tilgang til bibliotektjenester som sine kollegaer på Universitetssykehusene. Danielsen, som til daglig jobber som avtalespesialist på Voss innen hud- og veneriske sykdommer, utfordrer avtalepartene til å finne en løsning på problemet.

(Foto: Privat)

Hvordan har du gått frem med denne saken nå - har du fått noe respons?
Jeg har tatt opp denne saken flere ganger fra 2019 - men ingenting har skjedd. Nå i vår har jeg sendt e-post til fagforeningsledere, ledere i RHFene, helsepolitiske ledere, og presidenten i Legeforeningen. Så langt har ingen svart, og det er litt overraskende. Slik jeg ser det er saken faglig svært viktig.

Danielsen mener at det er viktig at dette problematiseres av Legeforeningen på vegne av de over tusen medlemmene til PSL. «Legeforeningen må prioritere dette høyt og stille et tydelig krav til motparten, som er Helseforetakene, om at dette punktet i rammeavtalen iverksettes. Slik det er nå prates det bare uten at noe skjer. Dersom saken ikke løses får man inntrykk av at det ikke er like viktig at avtalespesialistene er oppdatert på nyheter i fagtidsskriftene, slik som våre kolleger på Universitetssykehusene».

Hva er det du mener er feil i saken?
Når jeg har tatt opp dette tidligere så har Helse Vest svart at grunnet lisensregler og brannmurer så greier man ikke å innfri avtalen. Avtalepartene er altså inneforstått med at dette er et problem. Hvis det er lisensavtaler som er problemet så må man kjøpe nye lisenser eller

> Essensen her er å forstå at spesialisthelsetjenesten må ha lik tilgang på faglitteratur, uavhengig av om man arbeider på universitetssykehus eller i avtalepraksis i perifere strøk. For meg er dette en selvfølge, og nå må Legeforeningen og helseforetakene ordne opp!
>
> Helge Danielsen

endre betingelsene. Det er rimelig å anta at det finnes en praktisk løsning til et praktisk problem.

Hvordan påvirker dette deg?
Det viktigste er å ha fulltekst tilgang til fagspesifikke tidsskrifter i hver spesialitet. Da kan jeg raskt få tilgang til det nye som publiseres, orginalartikler, guidelines og lignende. Dette mener jeg er spesielt viktig for avtalespesialister som ofte arbeider i solopraksiser eller mindre gruppepraksiser, uten-for de store fagfellesskapene på spesialavdelingene på universtets-sykehusene

Dette er viktig i det daglige arbeid, men også for andre deler av mitt legevirke. Jeg er blant annet del av en gruppe som i regi av Folkehelse-instituttet gir oppdateringer om behandling av skabb i Norge. Når jeg høsten 2020 skulle skrive to artikler for Tidsskriftet om skabb hadde jeg ikke tilgang til de artiklene jeg trengte for dette arbeidet. Jeg måtte få tilsendt artikler fra kollegaer på hudavdelingen ved Haukeland universitetssykehus. Slik kan vi ikke ha det, synes jeg - og rammeavtalen slår fast at slik skal vi heller ikke ha det.

Pål Alm-Kruse som er sekretariats-leder for PSL uttaler at PSL heller ikke er fornøyd med tilgangen på bibliotektjenester og forstår frustrasjonen over at dette ikke er kommet på plass ennå.

"Vi har jevnlig dialog med de regionale helseforetakene der blant annet dette har vært et tema flere ganger. Foreløpig har det strandet på grunn av tekniske utfordringer knyttet til brannmurer og sikkerhet. Det er visstnok krevende å få eksterne brukere inn i sykehusenes nettverker, men vi arbeider fortsatt for å få en løsning slik at rammeavtalen kan oppfylles også på dette punktet"

Siri Næsheim, som er spesialråd-giver i Legeforeningen forklarer kompleksiteten i problemet fra et juridisk ståsted, og støtter Danielsens mening om at dette er et viktig tema for avtalespesialistene.

"Det har vist seg at full tilgang på lik linje med HF ansatte mange steder ikke er mulig gitt ulike forhold knyttet til avtaler som HFene har inngått. De fleste bibliotekene har avtaler som tilbyr tilgang til de elektroniske ressursene (tidsskrifter, databaser og e-bøker) via «walk-in use». Det betyr at avtalespesialistene kan komme til bibliotekenes lokaler og bruke e-ressursene på bibliotekets pc-er. Dette forutsetter imidlertid muligheter for gjestepålogging, noe som pr i dag er kun mulig på noen få av HF-ene. Mange avtalespesialister har lang reisevei til nærmeste HF og dette er derfor ikke aktuelt for flere. De forskjellige HF-ene har også forskjellige lisensavtaler (både lokale, nasjonale og i samarbeid med UIO) med forskjellige leverandører som gir begrensninger for tilgang til disse tjenestene. Legeforeningen har flere ganger presisert overfor RHFene at de må gjennomføre tiltak for å oppfylle rammeavtalens krav til tilgang. Dette vil vi fortsatt legge press på. Vi må anta at tiden virker til avtalespesialistenes fordel på dette området, men stadig økende muligheter for sikre digitale tilganger."

Danielsen mener at det må finnes en løsning. *«Selv om det det er suboptimalt over tid kan en midlertidig løsning være at Helseforetakene kjøper abonnementer for de viktigste fagspesifikke tidsskriftene for avtalespesialistene. Det vil gi tilgang til det meste av det nye som publiseres innenfor hver spesialitet. Økonomisk er dette en dråpe i havet for helseforetakene, og det vil gi en akseptabel ordning inntil Rammeavtalen er fullt implementert.*

Om Rammeavtalens §7

Paragrafen omhandler opplæring, kunnskaps- og kompetanseutvikling. Under punkt 7.2 står det at "RHF vil gjennom HF legge til rette for at legen gis tilgang til faglige bibliotek tjenester på lik linje med egne ansatte, samt mulighet til å delta i opplæringsvirksomhet så som kurs, seminarer o.l."

QR-kode til Rammeavtalen:

QR-kode til Danielsens debattinnlegg:

Legekunsten har ikke lykkes i å få noen fra RHFene i tale ennå.

Påskeeggportrett

Siren Hægeland (53) var en av de smarte PSL-erne som fant påskeegget i forrige nummer av Legekunsten. Da kunne man bli med i trekningen av et ekte påskeegg - og den trekningen vant Hægeland. Dessverre var det utsolgt for påskeegg slik at Legekunsten måtte sende en morgenlevering istedenfor. Legekunsten benyttet anledningen til å gjøre et lite portrettintervju med Hægeland. Dette håper vi blir en fast spalte fremover hvor man kan bli kjent med en PSL-er.

Du jobber til daglig som ØNH-spesialist og daglig leder ved Sola ØNH klinikk, men dialekten kommer ikke derfra?
Nei, det stemmer. Jeg begynte nok livet i Kristiansand og hadde ungdomsårene mine i Mandal. Nå bor jeg i Stavanger - men det er så nærme Sola at avtalehjemmelen kunne like gjerne vært der. Jeg dro til Stavanger etter turnus og ble værende ettersom jeg traff en kjekk mann der.

Hvordan falt du med ØNH?
Jeg hadde først et år på barne-avdelingen. Det var ganske mange og travle vakter. Jeg hadde allerede tenkt at det var småfag som var tingen for meg. Så var det en over-lege på ØNH som informerte meg om en ledig stilling der jeg kunne søke på. Resten er vel historie.

Hvordan endte du i avtalepraksis da?
Jeg har en svoger som jobber som avtalespesialist innenfor Øye, og han har alltid slått et slag for det. Jeg begynte vel først å jobbe litt som vikar i 2008. Det er mye som skal gå opp for travle ektefolk i hektiske hverdager. Så det passet bra med avtalepraksis og anledning til å administrere sin egen hverdag. Arvid Kaada og jeg hadde junior/senior-ordning fra 2010 som fungerte veldig godt. Så har jeg vært "alene" fra 2015. Praksisen var regnet for å være ordentlig og veldrevet siden oppstart av hjemmelen i 1983. Nå er vel det meste endret siden jeg tok over, det er en kontinuerlig prosess.

Så gøy! Legekunsten skal ha en liten reportasje om akkurat det i dette nummeret - så, hvordan fungerte ordningen for deg?
Den fungerte veldig fint. Vi hadde et godt samarbeid. Han kunne trappe litt gradvis ned, mens det for meg var fint å ikke jobbe 100% med pasienter i en periode. Man må være litt raus, og ha tillit til hverandre for at det skal fungere.. I starten tok han alt av drift og regnskap uten at jeg sjekket opp og kontrollerte det. Han var nok takknemlig når jeg etterhvert tok over den biten, samtidig som at han hadde tillit til meg på det området også. De gangene man ikke er enig må man bare ta seg tid til å ta en samtale og bli enig. Forskjellene kan kanskje gå på at man som junior er motivert for endring og gå raskt frem - mens man som senior ikke er like motivert for omstilling og oppgraderinger. Slikt krever investering av både økonomi og energi.

Er det noe som ikke er så greit med avtalepraksis da?
Det har kanskje blitt mer papirarbeid og strengere krav til dokumentering opp igjennom årene. Ansvaret med å være arbeidsgiver og drive en praksis har vel alltid vært der, men det er nok merkbart mer "trykking" i journalsystemer. Man har en jevn strøm av pasienter med relativt kort tid på dagtid - så da blir man sittende med driftsarbeid på kvelden. Det er noe jeg tror flere som driver selvstendig merker. Man kan jo gruble over hvorvidt man greier å holde ut et slikt kjør til man blir 67 år.

Hva gjør du når du ikke er på jobb da?
Jeg har mann og tre tenåringer i hus. Da er det litt som skal følges opp både mtp skole og fritid Trening og mat-laging. Noen henter energi av å ligge på sofaen, mens jeg henter energi fra å være med andre. Til sommeren blir det nok en tur til Lofoten og til Sørlandet. Jeg har fortsatt et par uker ledig som ikke er "booket".

Har du planer om å dra til Bergen på årsmøte for PSL da?
Ja, det har jeg! Det er blokket ut i timeboken. Det gleder jeg meg veldig til! Det blir fint å komme seg ut og treffe kollegaer.

Apropos og treffe folk. Legekunsten hadde jo en reportasje om vaksinering i forrige nummer, så jeg må nesten spørre - er du vaksinert?
Jeg ble vaksinert med andre dose den 7. mai i år. Jeg fikk vaksine fra Helse Vest, men det er fortsatt flere på kontoret som ikke er vaksinert foruten om de som har fått fra kommune grunnet andre forhold. Totalt er vi 5 ansatte.

Takk for praten, vi ses på årsmøte!

(Foto: Hægeland/Sola ØNH-klinikk)

KORKTAVLA

Endrede vilkår for individuell stønad til teriparatid ved osteoporose

Vilkårene for individuell stønad til Terrosa og Forsteo ved osteoporose strammes inn fra 1. juni 2021. Bakgrunnen er Legemiddelverkets metodevurdering av Terrosa, som er et bioekvivalent legemiddel til Forsteo. Les mer på QR-koden.

Kilde: Helfo Nyhetsbrev, 1. juni 2021

PSL på Facebook!

Navn på siden:
Praktiserende spesialisters landsforening - PSL

Status pr. 3. Juni 2021 kl: 14:18:00:

99 personer liker PSL på facebook
117 personer følger PSL på facebook

På facebook kan du få rask og tilgjengelig informasjon, linker til nyttig lesestoff eller informasjon om arrangementer.

Fra 1. mai må alle leger bruke ny søknadsløsning for blå resept

Fra og med 1. mai 2021 trer en ny bestemmelse i blåreseptforskriften i kraft. Den pålegger deg som er lege å benytte den nye søknadsløsningen, Blåreseptsøknad, for individuell stønad på blå resept. Endringen presiseres i rundskrivet til folketrygdloven § 5-14. Les mer på QR-koden.

Kilde: Helfo nyhetsbrev, den 7. april 2021

NÅR GENERASJONE

Trine Lilly Halvorsen

Spesialist i hudsykdommer

Kolbotn hudlegesenter AS

Studerte i Tromsø, ferdig i 2000. Rett i turnus. Jobbet med legevakt før hun begynte på spesialisering ved hudavdelingen. Først Ullevål sykehus og senere Rikshospitalet, ferdig spesialist i 2010. Jobbet som vikar på Hudlegesenteret en periode før hun gikk inn i junior-senior-avtale.

Morten Nyrud

Spesialist i hudsykdommer

Kolbotn Hudlegesenter AS

Ønsket opprinnelig å bli veterinær, men skiftet mening. Studerte i Oslo. Turnus 1977 (Kristiansand/Alta). Senere jobb som lege i FN i flyktningeleirer i Afrika (Djibouti), Indonesia og Malaysia. Senere flyktning-oppdrag for FN i Østerrike.

Spesialisering i dermatologi fra Rikshospitalet og Ullevål. Sideutdannelse Sentralsykehuset i Akershus. Jobbet i 50 % stilling som overlege ved hudavdelingen på Rikshospitalet i 1999. Pensjonist siden 1. april 2021.

For Legekunsten var det spennende å utforske hvordan det er å arbeide med en junior/senior-avtale. Legekunsten fikk tips om at det var to spesialister på Kolbotn Hudlegesenter AS som hadde hatt et godt samarbeid. Derfor tok Legekunsten kontakt med Trine Lilly Halvorsen og Morten Nyrud. Begge to er spesialister i hudsykdommer. Legekunsten ville undersøke om samarbeidet var så rosenrødt som påstått.

Kan dere fortelle litt om hvordan dere kom inn i en junior/senior-ordning? Kjente dere hverandre fra før?

Trine: *Jeg har vokst opp på Kolbotn, og det er her Morten har drevet sin praksis. Derfor visste jeg godt hvem Dr. Nyrud var, lenge før jeg begynte å studere medisin. Vii var faktisk naboer da jeg gikk på barneskolen. Jeg studerte medisin i Tromsø og kom etterhvert inn i hud-faget. Morten søkte etter vikar før jeg var blitt ferdig spesialist - og da sendte jeg en mail og sa at det var fint om han kunne ha meg i tankene når jeg ble ferdig.*

Jeg ville teste avtalepraksis og jobbet som vikar for Morten samtidig som at jeg jobbet ved Rikshospitalet og på Aleris. I en periode på noen måneder ble det ganske mye jobb. Jeg fortsatte som vikar frem til vi inngikk avtale i 2016.

Morten: *Det ble behov for ekstra vikariering fordi jeg var så uheldig å snuble i en is-svulst foran huset og brakk ankelen.*

Det er tydelig at Trine og Morten er blitt gode venner. Mye av intervjuet avbrytes av latter og artige historier. "Det er som om vi har et platonisk ekteskap" sier Morten. Legekunsten hadde allerede tenkt tanken "gammelt ekteskap", men Morten protesterer: "Vi er ikke så gamle da vet ut!". Trine legger til: "Mer enn ekteskapelig har det vel vært et familiært forhold kan man si. Vi inviterer hverandre hjem til familiemiddager og kjenner hverandre etterhvert ganske så godt". "Men du har jo din egen far da" skyter Morten inn. De to forstår hverandre godt og minner hverandre på "tråden" i samtalen når de tidvis mister den i den gode stemningen.

Har dere hatt noen utfordringer da?

Morten: *Ikke de første årene. Ikke de siste heller kanskje. Vi har vel egentlig ikke hatt noen problemer. Vi er jo nordlendinger begge to. [red. anm: sier de med østlandsdialekt]. Trine sier det som regel rett ut hva hun mener. Og hvis hun ikke sier hva hun mener så er det som regel lett å se det på henne hvis hun er uenig.*

Trine: *Og du mener det er bra, Morten? Nøkkelen til å lykkes er vel å være raus. Junior har lyst å gasse på, mens senior er interessert i å trappe ned. Det er forskjellige prioriteringer og vurderinger knyttet til investering og oppgradering.*

Hvor lenge hadde dere samarbeid da?

Morten: *Vi har hatt ordningen i fem år. Det er liksom så lenge man har en sånn ordning, men vi kjente som sagt hverandre fra før og visste at vi var en god match.*

NE MØTES

Trine: *For meg har de fem årene vært veldig fine år - jeg har hatt relativt små barn og ikke hatt noe stort behov for å jobbe ekstremt mye - eller få driften til å vokse. Det har også vært fint med all fleksibiliteten det å være to har gitt oss. I løpet av de fem årene har jeg vel også kanskje blitt litt som Morten, og ønsker å drive litt sånn som han drev. Et lite hudlegesenter hvor det er hyggelig å være for både pasient og ansatt. Vi driver effektivt med pasienten i fokus. Derfor var det kanskje greit å ikke gasse for mye på fra starten.*

Hvordan har dere fordelt driften da?
Trine: *Det er litt forskjellig hvordan folk gjør det. Det vanligste er vel å øke junior og senke senior over tid. Vi delte driftstilskuddet 50/50 hele veien. Det gjør at makten er jevnt fordelt og det er var veldig greit for oss.*

Morten: *Så har vi vært heldig med veldig stor pågang av pasienter, så det har ikke vært noe problem å fordele. Det er igrunn en fordel at man har to å spille på hvis det ikke klaffer helt i lege-pasientrelasjonen.*

Trine: *Vi har fått henvisningen adressert i vårt eget navn og vurdert disse selv. Etterhvert som jeg fikk etablert meg spredte ordet seg og det ble etterhvert stor pasientstrøm til meg også. Hvis det var sånn at jeg eller Morten hadde ledig kapasitet var det helt problemfritt og overføre pasienter.*

Morten: *Så har jeg stort sett tatt regnskapet, mens Trine har tatt driften.*

Trine: *Vi hadde et eget driftsselskap som igjen var eid av hvert våre respektive selskap. Det gjorde samarbeidet veldig enkelt, og det var også veldig enkelt den dagen jeg skulle ta helt over.*

Videre forteller de at de har hatt store og tilgjengelige kontorarealer som ikke har ført til konflikt rundt

arealbruk. Det samme gjelder tilgang på hjelpepersonell, og det har heller ikke vært noen utfordring med tilgang på utstyr. Ingen har hatt forrang på bruk. Ingen har vært plaget av sykdom og fravær. De jobbet samtidig på klinikken minst én av tre dager i uken.

Trine: *Da kan man lære av og konferere med hverandre. Det er jo veldig fint å ha en eldre kollega med masse erfaring å konsultere.*

Morten: *Og det går begge veiene. Trine er veldig faglig sterk, så det har vært fint. I tillegg så har jeg opp igjennom årene fått en del forespørsler om å holde kurs hvor det for min del har vært en liten terskel å takke ja. Der har Trine tatt initiativ og dyttet meg frem slik at vi etterhvert har holdt kurs og liknende sammen. Blant annet har vi holdt hud-kurs for allmennleger i Oppdalsuka i fem år. Trine er jo veldig flink også på det tekniske. Selv er jeg jo vant med å føre regnskap og journaler for hånd frem til jeg fikk datamaskin i 1989. Trine har kanskje tenkt at jeg var litt gammeldags.*

Trine: *Det har vært viktig for meg at Morten også må få gjøre ting på sin måte. Vi har hatt tilgang til den samme bankkontoen og slikt, men når det er Morten som har ansvar for det økonomiske så kan ikke jeg legge meg oppi hvordan han fører bilag, selv om det kanskje finnes en enklere løsning - som kanskje er litt mer teknisk krevende.*

Morten: *Under korona-tiden så har jeg hatt litt problemer med videokonsultasjoner. Jeg er jo over 70 år. Det har vært litt traurige tider siste året og jeg tror Trine har taklet det bedre enn meg. Jeg har ikke vært redd for å bli smittet og sånn, men det var ikke slik jeg så for meg å avslutte mitt mangeårige virke. Jeg har jo hatt flere videokonsultasjoner, så det fungerer bra. Men det er ikke bare gøy. Derfor har det vært veldig greit å ha Trine.*

Så det er ingenting dere har kranglet om?
Morten: *Det eneste må vel være om jeg kan ha fortalt litt mye anekdoter om gamle dager til Trine. Du vet, når menn begynner å fortelle om gamle dager så er det kanskje ikke alltid så interessant. Men jeg ser på Trine de gangene det kanskje ikke passer så bra å dra en lang historie.*

Trine: *Rett før jeg kom inn i avtalen så skiftet vi datasystem. Det tror jeg var veldig bra - det er jo det daglige verktøyet vårt. Og etterhvert har vi fått betalingsautomat og en del mindre nye investeringer som det innledningsvis kanskje var ulik forståelse for nytten av å ha.*

Morten: *Men vi har igrunn ikke gjort noen store oppgraderinger. Vi skulle egentlig ha flyttet inn i nye lokaler før jeg sluttet, men det ble det ikke til. Og det er kanskje en fordel - kanskje det hadde gitt en del utfordringer?*

Legekunsten har lest seg opp på "Råd for å unngå konflikter" fra PSL-styrets sak om Senior/junior-avtaler. Og fortsetter å spørre seg igjennom listen. Hva med prissetting på praksisen da?
Morten: *Det er et veldig godt spørsmål. Måten jeg gjorde det da jeg skulle sette pris på min praksis var å basere seg på en del lignende praksiser i Oslo-området og forsøke å finne et snitt der. Det var jo ikke så mange lignende praksiser å sammenligne med lokalt.*

Trine: *Et råd som jeg gir til mange av mine kollegaer var at jeg på den tiden tenkte at prisen var litt høyere enn jeg hadde forventet - men det var samtidig viktig for meg at Morten også var fornøyd med prisen. Han skulle jo også fortsette å jobbe der veldig lenge. Det kan bli mye følelser tilknyttet økonomi, og det er det viktig å tenke på. I det lange løpet er det ikke så store summer fra eller til. Så rådet er: Ikke krangle på prisen om det ikke er helt urimelig.*

Noen bevingede ord til avslutning?
Morten: *Vi har ledd en del sammen, og det har gitt en del fordeler. En annen ting som er bra med Trine er at hvis jeg sier noe dumt, eller noe hun er uenig i, så tar hun det i beste mening.*

Trine: *Vi har blitt ganske godt kjent, og vi kjente hverandre godt fra før - siden jeg hadde vært vikar en stund. Så vi visste begge hva vi fikk, og har vært trygge på hverandre. Det har vært viktig for oss at det skulle gå bra, og at det ikke nødvendigvis trenger å gå så fort. Om noe ble gjort på Mortens vis til han slutter så var ikke det noe å stresse med for meg.*

Senior/junioravtaler – råd for å unngå konflikter

PSL styret har i mange tilfeller vært kontaktet om senioravtaler i forbindelse med konflikter som har oppstått. Det vil være vanskelig å gå inn på den ene partens side i slike saker siden begge legene som regel vil være medlemmer av Legeforeningen. Vår erfaring er at de fleste konflikter kunne vært løst om partene hadde reflektert om forhold som kan være utfordrende i forkant og ta høyde for dette i avtalen dem imellom.

Dette dokumentet deles ut til både senior og junior i en senioravtale. Det gir ikke svar på hva som er den beste måten å organisere en praksis med to eiere, men det tar opp en del problemstillinger man bør tenke gjennom og gir noen tips som i sum kan bidra til at samarbeidet mellom junior og senior blir så smidig og effektivt som mulig.

1. Hvorfor inngår man senioravtale?
   a. Senior: Får mulighet til å trappe ned sin virksomhet ved en gradvis overdragelse, samt ha et faglig fellesskap med en yngre kollega.
   b. Junior: Får mulighet til å lære av en kollega som er erfaren i drift av egen praksis.
2. Forhandlingene mellom junior og senior begynner etter at junior har fått tildelt avtalen med det regionale helseforetaket. Disse forhandlingene er uvedkommende for det regionale helseforetaket. De to partene anses som likeverdige og har således stort spillerom i hvordan avtalen blir seende ut.
3. Det er særskilt på to områder uenigheter ofte oppstår. Det ene er prisen på praksisen, mens det andre er betingelser rundt samarbeidet i perioden partnere driver praksisen sammen.
4. Når det gjelder pris anbefales det å gå gjennom legeforeningens sider om kjøp og salg av praksis (https://www.legeforeningen.no/jus-og-arbeidsliv/drift-av-legekontor/avtalespesialist/overdragelse-av-avtalespesialistpraksis/), særlig hva som vektlegges når man vurderer prisen på en spesialistpraksis. I tillegg anbefales det å gå gjennom de anonymiserte nemdavgjørelsene (https://www.legeforeningen.no/jus-og-arbeidsliv/drift-av-legekontor/kjop-og-salg-av-praksis/nemndsavgjorelser/nasjonal-nemnd-fra-01.03.2006-spesialistpraksis/). Her gjelder de samme regler og råd som ved en hvilken som helst overtagelse av praksis.
5. Når det gjelder betingelser rundt samarbeidet anbefaler vi at mest mulig er skriftlig nedfelt i avtalen. Vær ekstra nøye med følgende punkter:
   a. Ansvarfordeling mellom partnerne. Hvem er det som skal bestemme hvordan praksisen organiseres/drives og når skal evt forandringene i ansvarsfordeling skje.
   b. Arbeidstid. Hvor mye skal hver partner jobbe, hvem skal velge hvilke dager partnere jobber mv.
   c. Tilgang til medisinteknisk utstyr. Spesielt viktig dersom partnere jobber samme dag – hvordan deler man på utstyr man har kun en av.
   d. Tilgang til hjelpepersonell. Er alle til stede alle dager og har enkelte ansatte særskilte funksjoner?
   e. Arbeidsgiverfunksjon for hjelpepersonell. Skal en partner ha et overordnet ansvar eller skal man bli enige i hvert enkelt tilfelle?
   f. Allokering av pasienter. Hvordan skal pasientfordelingen skje mellom legene? Hvem skal vurdere henvisninger? Skal de fordeles tilfeldig eller mer bevisst?
   g. Ansvar for vedlikehold, evt innkjøp av nytt utstyr. Hvem er det som bestemmer om nytt utstyr skal kjøpes? Om noe skal vedlikeholdes eller noe nytt skal kjøpes? Ha gjerne en avtale om kostnadsfordeling f.eks. med at senior sin andel reduseres jo nærmere man kommer det tidspunkt der senior skal gi seg.
   h. Ansvar for tapte inntekter. F.eks. ved delvis sykemeldt ansatt, skal «fraværsdager» deles eller tilfeldig fordeles?

Noen generelle prinsipper:

- Det er fornuftig at en større del av ansvaret både når det gjelder drift og økonomi gradvis overføres junior jo mer man nærmer seg tidspunktet senior skal gi seg.
- Det er en snakk om en relativt kort periode, det er oftest lite fordelaktig å gjøre store omveltninger hvis ikke begge partnere er enige.
- Husk at avtalen dere skriver under er en skriftlig påminnelse av hva dere har blitt enig om. Skulle det oppstå uenigheter vil det alltid være en fordel å ha en solid avtale å gå tilbake til.
- Dårlig samarbeid vil ofte føre til reduserte inntekter for begge partnere, så kompromisser lønner seg.

Farteins ferd

Legekunsten møter Fartein Horgar til intervju på Lille Skansen i Trondheim, et av hans favoritt-kafeer i byen. Horgar har anmeldt bøker for Legekunsten i flere år under betingelse av å selv bestemme hva som anmeldes. Det kan leserne av Legekunsten være takknemlige for siden Horgar har en affinitet for det som ligger litt utenfor hovedstrømmen av popkultur. Det er vanskelig for en journalist-amatør fra Legekunsten å gjengi de mange anekdotene på en måte som yter historien rettferdighet, men det blir klart at romanforfatterens liv er en historie i seg selv. Den historien begynte på Madagaskar, der Horgar tilbrakte de første årene av livet som tredjegenerasjons misjonærbarn. På den tiden var øya stadig en fransk koloni.

Dialekten kan spores til Bergen, men han har bodd mye av sitt liv i Trondheim. De siste bøkene hans kommer fra en helt annen verden, men er likevel sterkt knyttet til både Europa og Afrika. Forfatterkarrieren startet imidlertid mange år før i overgangen til 80-tallet med diktsamlinger. Fagbladet har tidligere skrevet om hjelpepleieren som skrev over 20 bøker i løpet av nattevakt på Østmarka psykiatriske sykehus.

– Det er ikke alltid det skjer så mye på nattevakt, men man må likevel være våken. Etter at pasientene hadde lagt seg begynte jeg å skrive. Jeg var veldig heldig med kollegaene mine. Til gjengjeld var jeg først på pletten om noe måtte gjøres.

Det var også i forbindelse med nattjobben at Horgar fikk i oppdrag å skrive boken som fikk navnet "En midlertidig løsning" (1999) som omhandlet de første 30 årene av Norsk helse- og sosialforbunds historie. Tittelen var på den tiden et syrlig stikk til de som mente at hjelpepleierne ikke var kommet for å bli. År senere fikk de kanskje rett, og hjelpepleierne er nå i ferd med å forsvinne - mens helsefagarbeideren tar over.

– Jeg fikk dette oppdraget av fagforbundet for hjelpepleiere. Jeg ble rekruttert som medlem nummer

Den verdenskjente Skansenbrua i full vigør (Foto: Erlend Frøland)

Fartein Horgar i naturens eget rampelys, med Munkholmen i bakgrunn (foto: Erlend Frøland)

50.000 og ble i forbindelse med det gjort stas på. To dager senere ringte de å spurte om jeg ville skrive bok. Noe jeg i utgangspunktet takket nei til av hensyn til en annen bok jeg satt og skrev på. Et par timer senere ringte de opp igjen: "Du er kanskje ikke oppmerksom på at vi har veldig mye penger". Da fikk pipen en annen lyd.

Etter et familieråd ble det besluttet at honoraret skulle brukes på noe annet enn å betale ned lån. Konklusjonen ble en flere måneders reise til Karibien. Horgar har lenge hatt en fascinasjon over Cuba og har oversatt en diktsamling "Den store dyrehagen" av kubaneren Nicolás Guillén. Det var der Horgar fikk inspirasjon til hans siste bokprosjekt om trekanthandelen på 1700-tallet.

– Jeg begynte research-arbeidet i 2008 og fortsatte med å samle informasjon frem til 2014 uten å skrive et eneste ord. Jeg lagde tidslinjer og samlet referanser. Innholdet baserer seg på historiske personer og virkelige begivenheter. De menneskelige fortellingene har blitt til med hjelp, blant annet fra min barndomsvenn Benjamin - eller "Bensa" som jeg kalte han som liten - som har bidratt med kulturhistorisk bakgrunn for enkelte av karakterene.

Utenfor Lille Skansen ligger seilbåtene tett i tett, og i en slik båt ved utløpet av Nidelva bodde Horgar sammen med sin kone i flere år mens de planla en reise til Karibien. Over Atlanteren fikk de ikke seilt, men de to har seilt i over ett år sammen i 2012-2013. Horgar har en nærhet til vannet og har i tillegg til seilas langs Karibien og den amerikanske østkysten også dykket under bølgende. Det har resultert i Norges eneste dykkeguide "Den store dykkeguiden" (2006, rev. 2010). På vei hjem fra seilas med kona Lize - som flere av hans bøker er dedisert til - var det likevel nære på at bølgene tok de for godt.

– Været har endret seg de siste årene. Stormer og havstrømmer er ikke like forutsigbar som de har vært i historisk sammenheng. På overfarten fra Skottland kom vinterstormen en måned for tidlig, til tross for gode vêrutsikter. Vi hadde en satellittelefon med begrenset antall ringeminutter. Hver gang man ringte fikk man en automatisk opplest melding om hvor lenge man hadde igjen.

Horgar og konen hadde én alt for stor overlevelsesdrakt, redningsvest og nødpeilesender. Det meste utgått på dato, om enn ikke i så alt for lang tid. Båten tok inn vann. Vi var bokstavelig talt i ferd med å synke, og etter et par døgn med storm og ti, tolv meter høye bølger, med regn og vind fra alle kanter, ba vi om hjelp. En time etter kom redningshelikopteret.

– Det var en en merkelig befriende ro over å lene seg bakover i det brusende havet - og hengi seg til den totale profesjonaliteten hos redningsmannskapet, i trygghet om at de har kontroll på hva de gjør.

Storparten av Horgars forfatterskap omhandler, etter hva Legekunsten greier å analysere, et slags utenforskap; psykiatri, slaveri, seksualitet på avveie. Tidvis tunge, men viktige tema. Norsk rolle i slavehandel og plantasjedrift er underkommunisert i skolepensum og i offentligheten. Etter løsrivelsen fra Danmark, når man skulle bygge nasjonen, var det bedre å velge historier som bygget opp under det gode, forklarer Horgar. Vikingene var kanskje ikke bare snille de heller, men så pass tilbakelagt til at man kunne skape heltebilder og romantisere. Kolonitiden var for nær for illusjoner og måtte heller dysses ned. For Danmark var det ikke like lett, og Horgar har har flere ganger bladd i de 1,7 hyllekilometer-lange arkivene i Københavns Rigsarkiv.

I tillegg har man de mange lokale kildene i Karibia. Horgar har blitt kritisert for å kaste skit på norsk historie, men er nok mer interessert i å kaste lys på dets bakteppe.

– De tidligere kolonimaktene er i dag verdens rikeste land, og de tidligere koloniene er verdens fattigste. Etterkommerne av kolonistene utgjør overklassen i disse landene - mens de koloniserte er underklassen. Man kan se resultatene fra kolonitiden også i dag. De er de samme opptegnede landegrensene som skaper konflikt i Afrika i dag og fører til mennesker på flukt - og i Eritrea brukes tidligere italienske konsentrasjonsleirer til militærleirer i dag.

– I Norge tenker man kanskje at man ikke har vært en del av dette, eller tjent på det - men at det derimot var Danmark som styrke skuten. Det er noe naivt. De første skipene som seilte kom fra Bergen og Oslo, og handelen har gitt fundament for industri langs hele norskekysten. I Trondheim for eksempel var den første industribedriften "Sukkerhuset" som studentene ved NTNU i dag disponerer til kulturarrangement. Og den andre store industribedriften var Nidar sjokolade [red.anm: Opprinnelig Munken Chokoladefabrik A/S].

Aschehoug om Fartein Horgar:

Fartein Horgar (f. 1955) er bokanmelder for Legekunsten og aktuell med en bokserie som utgis av Aschehoug. Horgar er nylig tilbake fra turné med den siste boken i serien, som omhandler det dansk-norske koloniveldet på øyene St. Thomas, St. Croix og St. Jan. Bøkene utgis i kronologisk rekkefølge, men med tidssprang - og helt forskjellige historier. Bøkene er kritikerrost og har trillet høye terningkast.

Paradisets elendige (2016)
Den første boken omhandler starten på den industrielle utnyttingen av Afrika. Og starten på det man kjenner som trekanthandelen, hvor våpen og brennevin ble fraktet til Afrika. Slaver ble fraktet fra Afrika til Amerika. Og sukker og andre ettertraktede kolonivarer ble fraktet tilbake til Europeere som gjorde seg rike på handelen. Handlingen er sett gjennom øynene til norske Johannes på seksten.

"Skikkelig røff røverroman fra virkeligheten, jeg bare slukte den!" - Anne B. Ragde

I slaktemåneden (2017)
Den andre boken omhandler et spesielt opprør som startet 23. november 1733. Forutsetningen for opprøret hadde sitt utspring i at mange av slavene var fra samme stamme og delte språk. I tillegg var lederne deres også underlagt slaveri, deriblant "Kong Juni". Dette er en av bøkene Horgar selv er mest fornøyd med, men samtidig ubehagelig å skive med hensyn til lidelsen under forholdene på St. Jan, og den brutale volden under opprøret. Her ligger fortellervinkelen hos ungjenta Tahiry, med bakgrunn fra Madagaskar.

Frihetens kjøtere (2018)
Den tredje boken ble så omfattende, og med så mange historier fra dag til dag at Horgar slettet hele manuset og begynte på nytt. Boken vi kan lese handler om de som fikk friheten sin, men ikke ble helt fri likevel. "De som fikk friheten var gjerne kvinnelige husslaver som plantasjeeierne var blitt glad i - eller håndverkere som kunne tjene litt på siden. Mange fikk ikke friheten før de var så gamle at de var mer en belastning enn en trussel. Gammel eller syk - og uten mat eller husly." Frie menn får mer makt, og de etablerte strukturene utfordres. Det er disse frie fargede som er frihetens kjøtere. Ikke riktig frie, ikke riktig slaver.

Benjamins reise (2020)
Denne fjerde boken omhandler også et opprør, men mer fredelig enn tidligere. Slavehandelen fra Afrika er forbudt, men slaveri er fortsatt lov. Sjøfarten drives derfor av pirater. Prisen stiger, og vilkårene faller. Slavene er nå så mange at det blir vanskelig å kontrollere, selv med makt. Historien er et skråblikk på en kjent historie hvor 17.000 slaver nekter å gå til arbeid. Dansk-Norsk historie har presentert det som Guvernøren som ga slavene frihet. Lokale kilder forteller en annen historie, nemlig historien om et opprør som bygges opp nedenfra, og en guvernør som gjør det eneste mulige, og stilt overfor 17 000 frihetshungrige mennesker, erklærer dem for frie. Benjamins reise er fortellingen som slaven som rømmer med en piratskute i slavetrafikk, blir slavehandler og skipslege, gjennomgår modning som menneske og hvis reise er en dannelsesreise som kulminerer i et slaveopprøret i 1848.

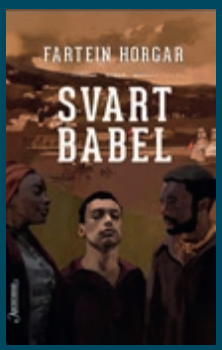

Svart Babel (2021)
Dette er den siste boken i serien, fersk fra hyllene. Boken omhandler de siste 70 år frem til 1917 når det amerikanske flagget fires til fordel for det danske. Norge var ut av unionen, men hadde fortsatt embetsmenn plassert på øyen. Selv én av Eidsvolls menn har bodd på St. Croix i offentlig tjeneste. I denne boken får vi flere historier i en tid hvor enkelt har begynt å stille spørsmål ved rasetenking som før var var etablert praksis på hver sin side av skillelinjen. Svart Babel har flere fortellerstemmer. Noen finner seg til rette i en ny tid. Noen gjør det ikke. En av bokas hovedpersoner, Andreas Lamar med røtter i slaveri har oppnådd å bli nesten hvit. Men bare nesten, og dette er hans skam. Here er altså rasisme basert på hudfarge, noe som oppsto med kolonialisme og slaveri, et uttalt tema.

Sommerviner

Restriksjonene har lettet, samfunnet åpner, været blir varmere, og folk er tørstere på livet enn noen gang før. Pandemi eller ei, sommeren, som alle år tidligere kaller for lett, ukomplisert, frisk vin.

Malou Landsem (31) er utdannet sommelier. Hun jobber som servitør og vinansvarlig på The Vandalay i Oslo.

Rosévin og hvitvin ligger helt klart på toppen av salgslistene når været er varmt, men hadde det ikke vært litt gøy å strekke seg etter noe annet enn den samme flasken Petit Chablis hver gang solen titter frem? Vi nordmenn lever og ånder for de få soltimene vi får tildelt, og hvert år blir vi flinkere med solkrembruken. Burde vi ikke da også bli flinkere med vinvalgene?

Her er noen tips til nydelig lesk til rundt 200 kroner du kan friske opp vinskapet med i sommer.

GUY BRETON CUVÉE MARYLOU BEAUJOLAIS VILLAGE 2020

pris på vinmonopolet: Kr 226,90,-
varenummer: 7771701

En fantastisk fruktdreven Gamay av Guy Breton navngitt etter hans eldste datter Marylou. Guy tok over produksjonen i 1986 etter sin bestefar, som opp til da solgte all sin avling til de store kooperativene som dominerte regionen på den tiden. Vingården er økologisk drevet, og fokuset på gammel naturlig praksis er stor. Dette er en brilliant drikkevin i sommersola. Lav på tanniner, lav på sulfiitter, ren og saftig med et preg av roser, mørke bær og urter. Anbefaler 15-20 minutter på kjølen før den nytes.

DOM. DE SULAUZE SUPER MODESTE PET NAT 2020

Pris på vinmonopolet: 216,90,-
varenummer: 7732801

Friske biodynamiske bobler fra Provence. Domaine de Sulauze drar nytte av et unikt terroir hvor kalkstein, skjell og sand utgjør essensen av jordsmonnet. Vinmakerne her har stort fokus på å respektere vinens typiske karakter, og lar derfor prosessen skje så naturlig som mulig. Denne årgangen, som fjorårets, vil gi deg lykke i sommer. Frisk og lys med tropiske frukter, modne epler, et hint av mineralitet, og perlende snille bobler.

DOM. DES 13 LUNES APREMONT 2019

Pris på vinmonopolet: 189,90,-
Varenummer: 11347801

Om du skal kose deg med noe skalldyr i sommer så er denne fantastiske vinen fra Savoie på den lokale druen Jacquere en vinner. Våt kalk, grønne epler, friske pærer, nyklippet gress, frisk syre, god mineralitet, fyldig og lang finish.
Høstes for hånd, gjærer i rustfritt stål med naturgjær.
Like god alene som med mat.

PALTRINIERI RADICE LAMBRUSCO DI SORBARA 2019

Pris på Vinmonopolet: 199,90,-
Varenummer: 7449301

Lambrusco er en klassisk rød musserende vin fra Italia som aldri slår feil i sola. Om du skal spise noe fet mat i sommer, så anbefales denne til å skylle ganen med. Spekemat, salami og harde oster, uslåelig kombo. Små og skummete bobler som leker i munnen. Frisk og fruktig med hint av røde bær og grapefrukt. Det er på tide å få en lambrusco inn i kjøleskapet.

IOPPA COLLINE NOVARESI NEBBIOLO RUSIN 2020

Pris på Vinmonopolet: 159,90
Varenummer: 9747601

Denne nydelige rosévinen finner du i basisutvalget på polet. Melon, sitrus, tranebær, urter, hint av blomster, ung og frisk, middels syre med en lang avslutning. 100% Nebbiolo, naturgjæret på ståltank. Vinhuset Ioppa er en familiedrevet vingård som ble grunnlagt i 1852, hvor det nå er den syvende generasjonen som står for den daglige driften. Disse folka kan å lage vin. Omgjengelig rosé som kan nytes alene, med en sommerlig fiskerett, noe lett pasta, eller noe digg italiensk ost og salami.

A unique fine dining

Speilsalen has for generations been a room of countless conversations and fine dining in Trondheim. A dinner here was unlike anything else in town, encircled by beautiful mirrors and reminiscent of a palace ballroom. Today's Michelin-starred restaurant mirrors the spectacles of the past and entices food enthusiasts from around the world, with ground-breaking cuisine. Here you will experience fine dining of the highest order.

APPLE SORBET WITH BUTTERMILK AND LEMON VERBENA

APPLE SORBET:

- Apple Puree 500gm
- Concentrated Apple Syrup 150gm
- Glucose 70gm
- Gelatine 6plm
- Sugar 100gm

Cook the Apple puree, Apple Syrup, Glucose and sugar until 70 Degree Celsius, add in Gelatine and stir well. Freeze it and blitz using Pacojet when served.

APPLE SYRUP:

- Apple Juice 400gm
- Sugar 100gm

Cook the Apple Juice and sugar until it reaches 105 degree Celsius. Cool down before serving.

APPLE FLOWER:

- Ingrid Marie Apple
- Yuzu Juice 200gm
- Water 200gm
- Sugar 150gm
- Lemongrass 20gm

Boil Yuzu juice with water, lemongrass and sugar. Cool it down completely after the sugar dissolves. Slice the apple to 2mm thickness. Vacuum it directly in the yuzu brine. Steam it for 1 minute. Cut it in circular shape using a puncher, and slice it in half. Arrange it to make it look like a rose.

g experience

BUTTERMILK WITH LEMON VERBENA:

- Buttermilk 250gm
- Sugar 100gm
- Lemon Juice 25gm
- Lemon Verbena Oil 15gm

Mix buttermilk, sugar and lemon juice until the sugar dissolves. Keep it chill. Drop the Lemon Verbena oil when ready to serve.

ASSEMBLED THE DESSERT

Place the Apple Roses in the bowl, Scoop Apple Sorbet in the middle and glaze the sorbet with Apple Syrup. Pour the Buttermilk outside, around the Apple Roses.

ABOUT SPEILSALEN

Speilsalen (the 'Mirror Hall') is hosted by World Champion Chef and Bocuse d`Or silver medalist 2017 Christopher Davidsen. He presents a culinary journey unlike any other, with a focus on perfecting the elements of surprise. Only 10 months after opening, Speilsalen was recognised with its first Michelin star (February 2020).

As the first signature restaurant by Christopher Davidsen, Speilsalen offers the finest handpicked Norwegian produce prepared with the utmost care and respect. No detail is overlooked, and taste is the foremost goal of every effort.

Foto: Fredrik Ringe/Speilsalen

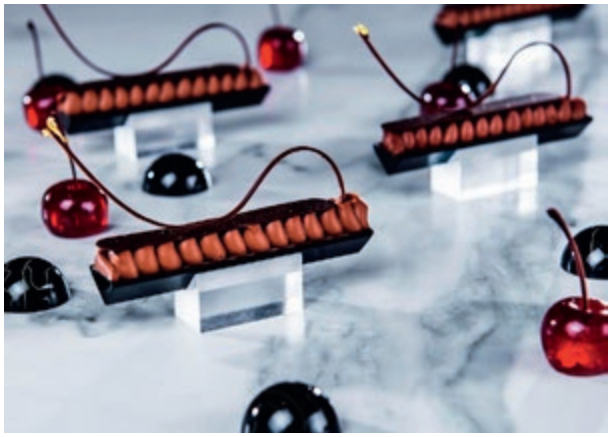

Sharil "Aril" kommer fra Kuala Lumpur og er tidligere del av det Malaysiske Junior Culinary Team. Han tok et "leap of faith" og flytte til Norge hvor han har arbeidet ved Speilsalen de siste årene. I Trondheim får han praktisere sin kjærlighet for desserter og det søte som Chef De Partie for Pastry-stasjonen ved Speilsalen. Sammen med resten av gjengen utført de et ungt og utrolig talentfult lag ledet av Bucuse d'Argent Christopher William Davidsen.

SOMMERENS ANBEFALTE BØKER

Fartein Horgar anmelder i dette nummeret 6 boknyheter. Han er selv aktuell med en romansuite på fem romaner om Norges rolle i kolonitiden.

WILLIAM BLAKE

EKTESKAPET MELLOM HIMMEL OG HELVETE

Gjendiktet av Henning Hagerup

Kolon Forlag

William Blake er en av verdenslitteraturens virkelige giganter og en av mystikkens mestere. Ikke helt lett å bli klok på, men så ble da heller ikke hans samtid det. I vår tid, og i vårt land, har ikke minst Geir Uthaug med sin ruvende biografi og mange gjendiktninger bidratt til å gjøre ham kjent og tilgjengelig. Et av Blakes hovedverker, «Ekteskapet mellom himmel og helvete» er det imidlertid Henning Hagerup som har gikk norsk språkdrakt. Det er sannelig et høyst originalt verk vi her får. I dette ser vi både hans visjonære evner og hans radikale politiske sinnelag.
I et både direkte og poetisk språk løfter han frem mystiske sider ved trosdimensjonen i menneskenes liv, samtidig som han går i dialog Bibelens profeter så vel som samtidige mystikere, som Swedenborg og John Milton. Hans vidd er særlig elegant i en seksjon med aforismer, «Ordtak fra helvete». Her lærer vi blant annet at «Fengsler blir bygd med lovens steiner, bordeller med religionens mursteiner», og at «Du vet aldri hva som er nok, med mindre du vet hva som er mer enn nok». Tygg på den, dere.

LIZ MOORE

LANG LYSENDE ELV

Oversatt av Knut Ofstad

Aschehoug Forlag

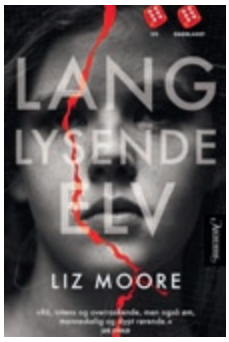

Denne politiromanen fortjener alle lesere den kan få, de som sluker krim for kosens skyld, og – velskrevet som den er - de som går for generell skjønnlitteratur.
Boka utkom i USA i fjor, da millioner av amerikanere lå under for rusrelaterte lidelser knyttet til langtidsvirkende opioider, aggressivt markedsført som trygge mot kroniske smerte-lidelser. Medisinske fagfolk som viste skepsis, ble avfeid som opiofobe.
Dette er bakgrunnen for hovedpersonen Mickey Fitzpatricks bekymring. Hun er politikvinne og patruljerer gatene i 24. distrikt i Philadelphia, og når hun aldri griper sjansene til å klatre på karrierestigen, er det fordi dette er strøket hvor sjansene for å støte på lillesøsteren er størst. Kacey er dopavhengig og gateprostituert. Nå har hun ikke vist seg på en stund. Samtidig meldes det om drap på jenter som Kacey.
Mickeys bekymring er stadig mer velbegrunnet.
Bak et drama som, komplett med en stigende spenningskurve og en smart tvist mot slutten, fremkaller forfatteren det lille bildet av en skakkjørt familiebakgrunn, i relieff mot det store bildet av et skakkjørt samfunn. For en gang skyld er klisjéen om at krimlitteraturen speiler samfunnet virkelig sann.

PETTER FISKUM MYHR

BOB DYLANS TI BUD

Historie & kultur

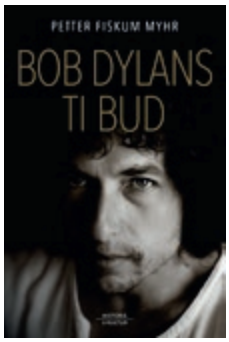

Gjennom et langt liv med Bob Dylan på øret har Petter Fiskum Myhr gjort seg noen tanker om hva som skiller akkurat ham fra hopen av populærkulturelle uttrykk. Hva er det med Dylans musikk som gjør at han nevnes i samme åndedrag som Shakespeare og Mozart, han som, sagt med egne ord, bare er en «Song and Dance Man»? Hva gjør ham til vår tids viktigste kunstner?

Kommet så langt som til Det åttende bud, som handler om å legge til, ikke trekke fra, skriver Myhr: «Det virker som om alle hans erfaringer og forestillinger gjennom et langt liv er blitt til en integrert del av hans personlighet …». Dette var særlig åpenbart da han fremsto som fundamentalistisk kristen omkring 1980. Han tok ikke avstand fra sitt jødiske opphav, han utvidet sin oppfatning av hva Gud er. «Bob Dylans ti bud» tar altså utgangspunkt i et sett - la oss kalle det -leveregler. Disse holder en kunstner på alerten mot tidsånden, på vakt mot egen suksessformel, og hindrer ham i å unnvike fruktbart men skremmende kaos. Disse budene er nyttige leveregler for alle menneske, men bør, ifølge forfatteren, leses mot tiden man lever i. Men mer enn å være enda en bok om Bob Dylan, er dette en bok om kunst, og det som dypest sett definerer kunst. For, skriver Myhr, hva «kunsten kan tilby (…) er en øvelse i usikkerhet. Kunsten evner å skape usikkerhet og uro hos den som er altfor sikker og rolig.» Og han fortsetter med å påpeke at den gode kunstens oppgave er å trøste den som er utrygg, og forstyrre den som er altfor trygg. Her har du kunstens oppgave oppsummert. Nå kunne man tro at Myhrs gjennomgang av Dylans bud er en blodfans forbeholdsløs hyllest, men nei. Snarere enn å være fan, fremstår Myhr som den gode elev, en som tar leveregler ukrystallisert gjennom et langt kunstnerliv opp til ny vurdering. Er de gangbare i dag? Tidene har forandret seg, som det heter i klassikeren. Det som var smart for femti år siden kan være direkte usmart i dag. Les selv. Og, ja, tenk selv.

RAGNHILD ASLAUG SOLLUND

BARE ET DYR

Solum Bokvennen

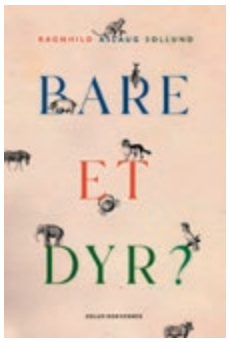

Jeg skulle virkelig ønske at Ragnhild Aslaug Sollunds bok, «Bare et dyr» fikk sette standarden for hvordan norske villdyr ble forvaltet. Eller «forvaltet». For som hun påpeker, norsk rovdyrforvalting handler ikke om hvordan artsmangfoldet i vår fauna sikres, men hvor langt ned antall individer av bjørn, ulv, gaupe, jerv og rev kan krympes for å tilfredsstille f. eks sauebønder (og populistiske politikere) som ser det som sin rett å utplassere levende åte på hver eneste knaus i norsk natur – det til tross for at overproduksjon av sauekjøtt er så formidabel at vi ikke klarer å svelge unna her til lands, men selger til dumpingpriser i utlandet. Forfatteren starter med å påpeke språket man bruker for å fremmedgjøre drap på dyr. «Ta ut», «avlive», «slakte», erstatter hun med ord som «drepe», «dreping» og «dyredrap». Straks melder det se andre bilder i hodet på den som handler «ribbe» til jul, «lammeskank» til påske eller «storfe» til en helt vanlig søndagsmiddag. Bak den industrielt tilvirkede kjøttretten er det et individ med evne til empati, evne til å planlegge og tenke fremover, evne til å føle smerte, savn, tilhørighet, redsel, som enten har levd hele livet på bås med en strømførende innretning bak rumpa som hindrer den i bæsje i båsen (slik at bonden slipper å skyfle møkka selv) eller er drept ganske straks etter fødselen.

Boka tar for seg alle sider ved dyrevelferd, og mangelen på dyrevelferd. Sollund bringer leseren verden rundt og til alle kulturers holdninger til dyrehold, og blant bokas utallige fortjenester er det at den løfter frem dyrene som enkeltindivider. Det er en viktig påminnelse at bak tallene fra Statistisk sentralbyrå, som for 2019 anslo verdien av fiske- og skalldyrfangst til 21,2 mill. kroner, og var beregnet i tonn, er det en «uhyrlig mengde individer som hvert og ett har (…) interesse av å leve».

ANTAL SZERB

REISE I MÅNESKINN

Oversatt av Éva Dobos

Cappelen Damm

Før den ungarske jøden og litteraturprofessoren Antal Szerb døde i konsentrasjonsleir i 1945, rakk han å skrive et par litteraturhistorieverker og noen romaner. «Reise i måneskinn» utkom i 1937. Det er for denne han huskes.

Hovedpersonen Mihály er på bryllupsreise, uheldigvis ikke med sin livs kjærlighet, så ikke lenge etter reisens begynnelse, er den slutt. Ved en anledning stiger han på feil tog og herfra og ut lar han det skure. Han er i Italia. Italia er en gammel, romantisk drøm, og med en så fatal feiltagelse som gå på feil tog bak seg, er det faktisk mulig at denne drømmen materialiserer seg. Tilfeldighetene vil det slik at han møter en gammel venn, dermed presser minnene seg på, især minnet om hans livs virkelige kjærlighet. Et sted medgir Mihály også at han «har akutt nostalgi. Jeg skulle gjerne vært ung. Finnes det noen kur for det?»

Nei, må det medgis. Men det er lov og prøve, og om disse forsøkene er det denne vidunderlige romanen om fåfengte bestrebelser på å omsette nostalgi til levd liv handler. Det er vakkert og absurd, iblant skrevet med ironisk distanse, iblant nært og medfølende, og alltid veldig morsomt. «Reise i måneskinn» er kanskje en av de mest elegante tekstene jeg har lest. En opplagt klassiker. Den fortjener å oppdages på ny.

SVERRE BJERTNES

MINE BILDER

Aschehoug Forlag

Allerede som sekstenåring var Sverre Bjertnes' talent som maler åpenbart for alle, noe som for den nærmeste familie ble overskygget av bekymring for det unge talentets dragning mot alkohol. Hans voksne liv var – inntil han maktet å bli rusfri for tolv år siden – preget av disse to søylene: Kunst og rus.

Boken, med undertittelen «Om kunst og alkoholisme», skildrer en livsreise som lett kunne endt med både personlig og kunstnerisk nederlag, men sånn ble det ikke. Kunstnerskapet sikret ham både internasjonal anerkjennelse og inntekt tilstrekkelig til behandling på kostbare avvenningsklinikker.

Bjertnes ble etter hvert også en pasjonert kunstsamler. Boken fordyper seg i noen av bildene han har hjemme på veggen. Her er verker av så forskjellige kunstnere som Edvard Munch, Bjarne Melgård, Jakob Weidemann, Robert Mapplethorp, Håkon Bleken, Hans Heyerdahl.

Ambisjonen med essayene, eller skal vi si, de personlige refleksjonene, over disse bildene, har ikke vært å levere enda et bidrag til kunsthistorien. «Mine bilder» sier lite og ingenting om penselstrøk, kameravinkel, tradisjon, derimot mye om forfatterens personlige møte med seg selv, stilt overfor bildene. Det handler om emosjonene som møtet mellom mennesket og kunsten sporer til. Dette er både strålende tenkt og strålende skrevet.

Interessant er også det siste møte med en behandlingsinstitusjon. Som en duks i dress hadde Sverre Bjertnes vandret gjennom seks innleggelser. Han hadde fått holde på med sitt, altså, male, fått holde utstillinger, og altså i egne, behandleres og medpasienters øyne, fått fremstå som svært så vellykket. Ved sjuende og siste innleggelse ble han fratatt disse privilegiene. Bort med malersakene, av med dressen, på med joggebuksa. Beskjeden fra behandlende lege var: Se ut som, og oppfør deg som det du er, nemlig en sliten alkoholiker. Ikke minst: Ta faktum inn over deg.

Dette ble vendepunktet.

UTDRAG FRA EN LOGGBOK

DR. MED. EINAR BERLE:
Spesialist i gynekologi og utdannet innen arkeologi og kunsthistorie. Han behersker 5 språk og har jobbet innen både psykiatri, patologi, legevakt og maritim medisin.

Lugarfast

Ingen håndhilsning. Øket mellommenneskelig distanse. En meters avstand til kapteinen ved fotografering. Spritdispensere klasket på veggene. Renessanse for gammeldags vask med såpe og vann (Fig 1). Håndvask, før, under og efter de fleste av dagens gjøremål. Ingen selvbetjening i restaurantene. Ved landgangen, stewardesser klare med spritspruteflasker. Ved ombordstigning utspørring om avføringsvaner. Rykter om isolasjon på lugaren. Kunne noen lastes eller saksøkes?

Fig 1.

En virussykdom med forkjærlighet for mave og tarm hadde sneket seg om bord. Symptomene var ydmykende, plagsomme og nedverdigende, med ufrivillige avganger av kroppsvæsker. Sprutbrekninger fra øvre, og diarrhoea fra nedre åpning. Smittesporing utpekte et spisested på land, hvor underholdningen hadde trumfet maten. Resultatet var en svært smittsom tarminfeksjon, med kort inkubasjonstid, oftest rask recovery, men med mulighet for minst 48 timers karatene i lugar eller skipshospital.

Ryktet om tilstanden fòr omkring med mange knops hastighet og det bredte seg «en tindrende klorsommerluft over de atlantiske vanne». Selv uten mikrobiologisk diagnostikk var diagnosen klar: Norovirus, cruiseverdenens beryktede og fryktede forbannelse. Dets smittsomhet affiserte alt og alle om bord. Muligheten for at cruiseferien eller deler av den kunne bli skyllet ned i toalettet, var absolutt tilstede. For Noroviruset var skipet en perfekt inkubator. Flere tusen cruisegjester og mannskap var stuet sammen på ulike dekk. Nærkontakt var så å si uunngåelig. Et skår i cruisegleden var buffetens utilgjengelighet. Selvforsyningens tid var forbi. Bord og bar ble ustoppelig nedvasket. Det hele var urettferdig, upassende og ubeleilig – og det var ingen fluktmuligheter.

Hele staben, fem i tallet, to leger og tre nurser, ledsaget av en svabersvingende bøtteballett, var døgnbeskjeftiget med pasientomsorg. I hælene fulgte skure og desinfeksjonsteamet– det såkalte «hit team» som klorsikkert kastet seg over kroppsvæskesøl. Det var ingen spesifikk behandling, men mye trøste og bære og selvsagt rikelig med væske. Nei, det var ingens skyld. Ja, det kan dessverre bli tale om 48 timers karantene. Fluktforsøk fra lugar til bar, ble stanset av sikkerhetsvaktene, nu utstyrt med munnbind og hansker.

Her hadde man betalt i dyre dommer for et luksus cruise og så ble det bare dritt og elendighet alt sammen. Lite ante man at det flere år efter denne Norovirus episoden om bord, skulle dukke opp et mye farligere virus. Ikke et irriterende Norovirus, men et hissig, dødelig virus av orientalske opprinnelse Virusjakt og igangsatte tiltak, kom imidlertid til å benytte den samme logistikken som ved Norovirus utbruddet. Men ville det hjertelige håndtrykk noen gang komme tilbake?

Benken brast

Like plutselig som mageondet var kommet, like plutselig (for)stoppet det, muligens et resultat av vi punkt- og prikkelig hadde fulgt rederiets tarminfeksjonsmanual.

Efter hektiske gastroenterittdager ble venterommet igjen fylt med luftveisbanaliteter og trivia (Fig 2). Skjønt trivia? Diagnosen var kanskje trivial, men ikke pasienten, der hun rullet inn i all sin velde, med vekt estimert til ca. 180 kg. Blikket gled fra den kjøttmassen, til undersøkelsesbenken. En av dem kom til å måtte gi efter. Damen satt seg på benken. Den knaket i sammenføyningene. Bruddet var uunngåelig, benken brøt sammen.

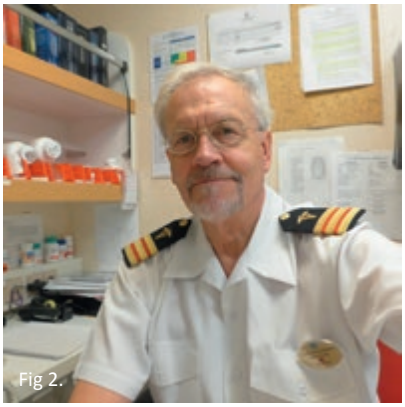

Fig 2.

Fig 3.

Den nu gulvliggende, utspredte pasient ble hurtigeksaminert på stedet. Litt piping å høre over høyre lunge, sannsynlig asthmabetinget. Jo, det stemte, hun røkte og var litt tung i pusten. Hun hadde egne medisiner, takk. Vi var tre om å løfte henne over i en medbragt Queen Size rullestol. Om jeg syntes at hun var tykk? Nei, nei akkurat passe. Eller kanskje litt overvektig, med referanse til benkens kollaps. Hun disset i rullestolen og klasket seg av gårde, mumlet noe om «Harassment». En gryende «Me too» anklage ulmet i fettfoldene og ville med tiden modnes til å bli et krenkende utsagn fra en lite fedmeforståelsesfull skipslege. «Me too» lenge før tiden. Jeg skulle nok høre fra hennes jurist.

Lillebrittania

Cruiset hadde startet i Buenos Aires. Derfra på stormende bølger sydover via Montevideo til Falklandsøyene, en øygruppe beliggende i vindbeltet «The Roaring Forties». Været var for det meste skyet, med mer regnbyger enn oppholdsperioder. Vindens styrke og gemytt samt havets grad av opprørthet, avgjorde hvorvidt man kunne komme i land, eller ikke. Elementene var denne gang på vår side. Vi kunne gå i land. Falklandsøyene gir inntrykk av å være en flik av de britiske øyer, løsrevet fra det insulære moderlandet, stormbåret på atlantisk bølger til det sydlige Atlanterhav; et erkebritisk flyttelass parkert øst for Argentina. Kanskje ikke ishavsparadiset akkurat, men forlydende om olje under overflaten, økte øyenes attraktivitet, og fastlandsnaboen forsøkte med militante tangotrinn å gjøre Falklandsøyene om til Las Malvinas. Jernkvinnelig list satt en stopper for erobringsforsøket og sørget for at Falklandsøyene forble Falklandsøyene. Nå enda mer britisk enn tidligere (Fig 3).

Lumske Farvann

Vi skulle runde Kapp Horn. Vindherredømmet var ikke lenger dominert av The Roaring 40ies, men overtatt av The Furious 50ies og The Screaming 60ies, stormende vilt omkring i et av verdens farligste og mest fryktede farvann. Å runde Kapp Horn er, og har alltid vært et farlig vågespill, med alternative utkommer: Mulig, ikke mulig eller forlis. Kapp Horn er et nes på Hornosøyen, omgitt av småøyer, samt utallige skjær, synlige og usynlige (Fig 4). For

Fig 4.

Fig 5.

å unngå dette skjærfylte havstykket, må man seile et stykke sydover, til Drake´s Channel, skipsleden rundt Kapp Horn.

The Fast og The Furious hadde tatt seg fri. Kapp Horn fremstod i vindstille, i ensom majestet. De to verdenshavene møttes for en gangs skyld i storm- og bølgefri fordragelighet.

Aske på havet

Det var ikke akkurat farvannet for «Aske i urne» ritualet, men familien hadde ønsket seg en havgrav nettopp i dette området av det sørlige Atlanterhav. Her hadde bestefar seilt i sin tid, og rundet Kapp Horn gjentatte ganger. Tillatelse til å strø hans aske på havet, var gitt fra høyere hold. Losluken var åpnet. Lett vind og smult hav var ideelle forutsetninger for den forestående rituelle handling. Skipslege, Hotel Manager og prest var tilstede, sammen med sørgekledde familiemedlemmer som stod klare med askebeholderen. Boksen var så vidt åpnet da et vindkast, helt uten forvarsel, kom stormende inn gjennom losporten. Det meste av bestefars aske blåste til havs, resten dannet en melaktig støvsky som la seg over dekk, festet seg i hår, ansikt og klær; et melsynt skue. Dørken ble feiet og man børstet seg askefri. Bestefars siste ønske var oppfylt, skjønt fremtidig askespredning nok

Fig 6.

ville foregå i behørig avstand fra Kapp Horn, med sine uforutsigbare værforhold.

Sørfjord

Landskapet på sydspissen av Søramerika er forrevet, forvirrende, fantastisk og fascinerende (Fig 5, 6). Som i Norge fjorder, fjell og breer med ismasser som her når helt ned til havet. Myldrende dyreliv, med holmer og skjær dekket av sel og pingviner.

Vi var på vei inn i det stedvis svært grunne Magellanstredet (Fig 7), et av verdens vanskeligste farvann. Stillehavet oppførte seg denne gang i henhold til navnet: Stille, svært stille. Og bølgefritt. Plutselig var det som om temperaturen steg. Så kom en voldsom vind. Det mørknet, og vinden tok tak i skipet, som om den forsøkte å velte fartøyet overende. Det var vanskelig å bedømme kreningsvinkelen, men det føltes nesten som om vi var på vei rundt. Alt som kunne skli, skled eller veltet. Løse gjenstander fòr veggimellom. Luker ble skalket, dører lukket. Det gikk dommedagsrykter om at krengningen ville føre til at dekk seks kom under vann, noe som igjen ville føre til havari, en uhyggelig tanke. Det oppstod panikk med høylytt skrik og hyl. Noen klamret seg til nærmeste faste holdepunkt. Andre ble kastet rundt på dekk.

Fig 7.

Like fort som den orkanaktige vinden hadde blåst over skipets babord side, like fort forsvant den. Skipet rettet seg langsomt opp. Folk krøp frem fra sine gjemmer. Gledestårer og uendelig lettelse. Vi hadde opplevd og kommet uskadet fra Williwaw vinden, en stormende kastevind fra fjellene omkring, i 120 kilometers fart ned mot havet.

Dagen efter traff jeg Chiefen (Maskinsjefen). Da jeg spurte hva han syntes om gårsdagens stormkast, svarte han stoisk, med trønderaksent: « Æ likt det itj, nei». Sterkt sagt av en barket sjømann.

Stressende jus

"Code alpha. Dining room. Window table. Port side". Øyeblikkelig hjelp signalet. Legeteam og bårelag slapp det de hadde i hendene og hastet av sted til annonsert lokalisasjon. Ved vindusbordet satt en halvt bevisst mann , med høyresidig hemiplegi og kramper. Han var fjern og svarte ikke på tiltale. Båreteamet fikk ham bragt ned på skipshospitalet. Nurse Diesel (blant venner) var anestesisykepleier og fikk stanset pasientens kramper med Diprivan (Michael Jackson medisinen). Bevisstheten forble imidlertid tåket. Døren fòr opp. Inn stormet en kjoleflagrende utgave av Cruella DeVille; det var den bevisstløses kone. Ta mannen ned på sykestuen uten hennes tillatelse? Hun lignet nå enda mer på damen fra 101 dalmatinere. Diagnosen var åpenbar, stress som følge av hardt, juridisk arbeide. Filmstjerne, (ikke navngitt) mot filmstjerne (berømt, navngitt) i tottene på hverandre. Halvsidig lammet jurist og frue, var på rekreasjonsreise. Kunne vi hjelpe dem til lugaren? Da vi ikke syntes det var noen god idé, brøt minihelvede løs, og søster Diesel måtte til med Valium og trøstende tale. Kystvakten ble anropt og ble bedt om å sende en ambulansebåt. Det ville de ikke. Helikopter derimot. Det var tingen eftersom de gjerne ville ha litt trening til lufts. At vi ikke hadde helidekk ble glatt overhørt. Helikopter kom. Passasjerer sloss om orkesterplass;. det var klart for evakueringsshow. En bårekurv ble firet ned fra helikopteret som nå svevet over fordekket (Fig 8). Plutselig blir det liv i pasienten. Han våkner, og oppdager hva som skjer. Han har høydeskrekk og vil absolutt ikke opp i noen bårekurv. Konen, ledsaget av koffertbærende pikkoloer, flagrer ilende til. Hun skal være med, koffertene også. Med geberder, skrik og håndgemeng prøver hun å redde sin høydeskrekkelige mann fra den sikre kurv. Et mildt mareritt. Søster Diesel må igjen tre Valiumreddende til: Stordosetablett til konen, stikk til pasienten som omsider lar seg lempe opp i transportkurven. Han heises opp og flyr av gårde, kyndig luftbåren av kyndig kystvakt. Alt mens en Valiumruset ektefelle, medsamt pikkolobåren bagasje forlater scenen med velkjent hilsen: «I´ll see you in court!»

Hva hadde jeg ikke satt i gang. Kystvakt, evakuering til lufts, forsinket ankomst, alt uten sikker diagnose.

Det var, med ikke helt langsom puls, jeg tok telefonen tidlig neste morgen. Om det var mulig å snakke med skipslegen? «Speaking». « Well done, Doc». Rask og riktig handling. Pasienten har en hjernetumor. Er gjort klar til operasjon. Thanks again.

Kapteinen rev i Champagne til hospitalsteamet. Pasient og frue hørte vi ikke noe mer fra. Ikke fra rettsalen heller.

Fig 8.

Avsender:
GUNNARSHAUG TRYKKERI AS
Postboks 3011, Hillevåg,
4095 Stavanger

NORGE P. P.
posten

Regnskap og rådgivningstjenester for leger og legespesialister

Vi er der for deg – ta kontakt

Legeregnskap

www.legeregnskap.no • Tlf: 71 52 97 00